

50 anys

La Femosa

setembre-octubre
de 2018

Número 296 P.V.P. 3 €

Revista d'opinió i informació local. Artesa de Lleida

FESTA DE LES CASSOLES

LLIBERTAT
PRESOS POLÍTICS

PARTICIPANTS A LA MANIFESTACIÓ DE L'11-S A BARCELONA

Edita:
Agrupació Cultural la Femosa
Carrer dels Gallart, 7
25150 Artesa de Lleida (Segrià)
Telèfon: 973 167809
E-mail:
 lafemosaartesadelleida@gmail.com

Direcció i coordinació

Josep Gallart Fernández
 Lluís Gil Fontanet

Col.laboradors

Montse Argilés Andrés
 Albert Batiste Bonet
 Miquel Carrera Castellví
 Adolf Costafreda Castillo
 Josep Maria Esteve Muñoz
 Felip Gallart Fernández
 Josep Gallart Fernández
 Roger Gil Barberà
 Oriol Liarte Torrelles
 Juan Antonio Lucena Centella
 Miquel A. Navarro Solé
 Ramon Serra Batlle
 Eulàlia Solà Miró
 Unió de Pagesos
 Vicent Lladonosa Giró

Fotografies

Arxiu fotogràfic de La Femosa
 Josep Mª Esteve Muñoz
 IM. A. Florensa Bertran
 Josep Gallart Fernández

Correcció textos

Eulàlia Solà Miró

Impressió

Impremta Payà, Lleida

La Femosa 2ª època
 Número 296,
 setembre-octubre de 2018
 DL L 264-1981
 ISSN: 2339-7365
 P.V.P. 3euros

Els articles que apareixen a les pàgines de **La Femosa** reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

SUMARI

Pòrtic	3
Actualitat artesenca	4
Festa Major 2018	10
Un any de l'1-O	13
Actes de l'Agrupació Cultural La Femosa	14
Segona edició dels Premis nacionals Felip Domènech	15
Associació de Dones d'Artesa de Lleida, 25 anys!	17
Brams d'Ase que no pugen al cel	19
<i>Domus domini</i> . Creus	20
El Pedrolo i la Campmany	21
El Racó dels morts	22
Els 144,2 Km del canal principal d'Urgell	27
La recollida selectiva a la població d'Artesa de Lleida	32
Cròniques del CF Artesa de Lleida	35
Entreteniments	36
Ho hem llegit a	38
Telèfons i horaris d'interès	39
Solucions als passatemps	39
Incògnita	39
Imatges d'actualitat	40

Amb el suport de:

Diputació de Lleida

Ajuntament
 d'Artesa de Lleida

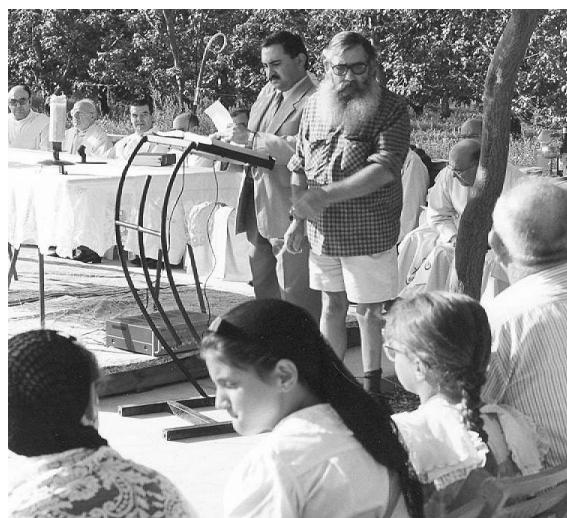
Generalitat de Catalunya
 Departament de la Presidència

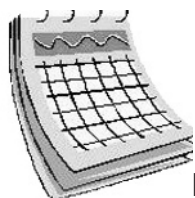
PORTIC

Ens ha deixat el Camil Bonet, el Camil de cal Tres. Present en la majoria d'actes culturals del poble. La seva llarga barba, la barretina, el seu caràcter extravertit, excèntric i bonhomíós, el convertien en un personatge insòlit, que mai no passava desapercebut, sobretot entre els forasters a qui sorprenia sempre la seva presència singular. En plena època de globalització, on la tendència es vincla cap la repetició, la moda, l'homogeneïtzació de gustos i costums, el Camil servava una empremta pròpia i irreductible, allunyada de models, de modes i de costums efímers, imposats per mitjans de comunicació o per interessos econòmics, que no són altra cosa que la perpetuació del servilisme i de la societat de consum.

Sempre actiu. Seguidor del Barça, dinamitzador del futbol local. Cantant de corals amb la seva veu profunda i greu a Juneda i a Artesa, al cor de l'església. Home de profunda fe cristiana: partícep d'actes litúrgics i de la vida religiosa del poble. Home de tertúlia i de llargues converses. Fill de la terra, catalanista de pedra picada, compromès. El recordem a la majoria de manifestacions reclamant les llibertats del nostre país, on convingués defensar els drets de Catalunya, allí hi havia el Camil. Fins i tot darrerament que per edat i limitacions físiques ser-hi li era molt difícil, el Camil se sobreposava a la mandra, a la fatiga i al dolor i empenia el viatge allà on calia ser, amb barretina i llaços grocs i a la boca l'himne de "Els Segadors". Per Catalunya sempre. La malaltia que va patir des de molt jove potser va fer tòrcer el seu físic i en va limitar els moviments, però no el seu caràcter, el seu esperit lliure, no va aturar l'entusiasme de les seves passes en la direcció de la seva manera de viure i d'entendre el món. La seva era una actitud davant de la vida, una filosofia de l'existència forjada en el desig insubornable de ser sempre ell mateix. Tot canviava al seu voltant i s'acomodava als capricis de la moda, però el Camil romania sempre cofat amb la seva barretina, símbol de país i de llibertat, i la seva llarga barba. Enemic de l'efímer, la seva vida perseguia la transcendència espiritual, l'autenticitat de les arrels i dels fonaments. Ens ha deixat el Camil de cal Tres. Era reconfortant saber que hi era, que hi havia algú com ell que defensava el país i la insubornable llibertat individual i col·lectiva de ser com es vulgui ser i on es vulgui ser. T'enyorarem, Camil. Ens resta el consol que en el teu record sempre hi trobarem el testimoni d'algú que estimava Déu, que estimava Artesa i que estimava Catalunya, però, pel damunt de tot, que estimava la llibertat per fer-ho.

El Camil a l'homenatge que el CF Artesa li va fer al Carlets i en una missa a l'ermita de Sant Ramon.

ACTUALITAT ARTESENCA

Josep Ma Esteve

Fotos: J. Ma Esteve, M. À. Florensa, Josep Gallart i Arxiu La Femosa

PLUGES FORTES

Tot i que algun màxim mandatari mundial encara tingui la moral de dir que no estem immersos en un canvi climàtic, aquest és una realitat. Si ens descuidem passarem la Castanyada en màniga curta. Però a més de la temperatura i de la falta

de boira, un altre aspecte en que es nota el canvi climàtic és en la manera de ploure. En els darrers dos mesos hem patit diversos episodis de pluges torrencials que per sort no han provocat gaires danys econòmics, però sí que estan destrossant els camins del secà i posant a prova les infraestructures municipals de clavegueram.

Camps del secà amb l'aigua de les pluges entollada (Foto: Francesc Gallart).

CONCURS DE CASSOLES

El diumenge 9 de setembre, va tenir lloc la 40ª edició del tradicional CONCURS DE CASSOLES DE TROS del nostre poble.

Un any més, les colles varen omplir tot el passeig de Sant Ramon per tal de poder gaudir d'un dia de germanor, de cuina i assaborir una bona cassola de tros.

Com en els últims anys, l'Ajuntament va cuinar una cassola de tros per tots aquells que volguessin participar de la festa però, sigui pel motiu que sigui, no es cuinaven ells el dinar. Amb motiu del 40^e aniversari, l'ajuntament va regalar a tots els participants un got commemoratiu de l'aniversari. El concurs es va iniciar a les 12 del migdia, però des de bon matí les colles ja van anar organitzant tota la logística que la festa requereix. El veredicte del jurat i el lliurament dels premis es

Jocs per la mainada.

Una colla preparant la cassola.

va avançar una mica sobre l'horari previst ja que el temps amenaçava tempesta. Així que la festa es va acabar de repent quan, a quarts de cinc de

la tarda, una forta tempesta de pluja i vent va posar punt i final a la celebració. Durant tot el dia hi va haver jocs pels més petits.

COLLES DE CASSOLAIRES

MANIFESTACIÓ DE L'11 DE SETEMBRE

Un any més, Catalunya va encarar un altre 11 de setembre reivindicatiu per la independència de Catalunya. I com sempre, la resposta del nostre poble fou espectacular. Així, van sortir des d'Artesa cap a Barcelona dos autocars amb gairebé 150 persones, per participar en la manifestació prevista per la tarda d'aquell dimarts, i que consistia en una gegantina ona sonora que va recórrer la Diagonal d'extrem a extrem, feta amb els crits, desitjos i anhels de totes i tots els participants.

Una nova mostra d'implicació i organització, i sobretot, una nova demostració que, tot i que els nostre polítics semblin que no saben cap a on anar, la majoria del poble de Catalunya ho tenim molt clar.

Un dels autocars.

IMATGES DE LA MANIFESTACIÓ

IMATGES DE LA MANIFESTACIÓ

Concentració de l'11 de setembre a Artesa de Lleida.

INICI CURS ESCOLAR

Com cada any, l'arribada del mes de setembre suposa un retorn a les rutines i costums que durant l'estiu s'han vist modificades per les vacances dels nostres fills i filles.

Per donar punt i final a l'estiu, el divendres 7 de setembre, uns dies abans del començament del nou curs escolar, es va celebrar la cloenda de les estades d'estiu organitzades per l'AMPA de l'escola Els Til·lers d'Artesa de Lleida i Artesa Gym, que aquest any estaven dedicades als detectius. Per poder entrar a la festa, tots els assistents van haver de resoldre una sèrie d'enigmes preparats per amenitzar l'hora d'inici del sopar. Durant la festa, es va poder resoldre per fi qui va ser el lladre del diamant blau, cas que els participants en les estades van estar investigant durant tot l'estiu, amb espectacle dels monitors inclòs. Per cloure l'acte, es va fer lliurament dels premis i diplomes a tots i totes les participants. Però el retorn complert a la rutina va començar

amb el començament de les classes a l'escola i als instituts el 12 de setembre, amb tots els preparatius, emocions, il·lusions, i despeses, que això comporta. També a mitjans de setembre es va reprendre l'activitat a l'escola de música. El retorn a les rutines també significa la tornada de moltes activitats. Així, a partir del mes d'octubre, es van reiniciar les activitats extraescolars a l'escola Els Til·lers, cursos d'informàtica tant per a joves com a adults al Telecentre, taller de pintura, balls de saló o del grup de lectura de l'A. C. La Femosa.

Cloenda de les estades d'estiu.

ENERKIA

El dijous 13 de setembre, a 2/4 de 9 del vespre, a la sala del Teatre Municipal, es va realitzar, per part de l'empresa Enerkia, la presentació del pla integral de canalització de gas natural del nostre poble. Projecte important per a Artesa de Lleida, que pot comportar una millora en l'activitat industrial del nostre poble i del seu nivell de vida.

Durant les següents setmanes, els representants comercials de l'empresa Enerkia van iniciar les visites als domicilis particulars dels nostre veïns i veïnes per tal de realitzar estudis econòmics adaptats a cada veí, i veure la viabilitat del projecte al nostre poble.

Aquesta empresa ja està en unes fases més avançades d'implantació en alguns dels pobles del nostre voltant, no exempts de polèmica pel retard en l'arribada del servei de gas.

EXCURSIÓ JUBILATS

El dijous 16 de setembre, la Llar de Jubilats va organitzar una sortida per recórrer el congost de Montrebei en catamarà, i així gaudir d'uns dels paratges més bonics de Catalunya.

La sortida es va iniciar a 2/4 de 10 del matí per esmorzar a Les Avellanes. L'activitat en catamarà es va iniciar al poble de Corçà, i després d'aquesta, es va dinar al buffet lliure del restaurant del Llac a Cellers. En acabat, es va poder gaudir d'una mica de temps lliure.

SOPAR SOLIDARI

Un any més, a finals del mes de setembre, en concret el dissabte 22 de setembre, va tenir lloc a les 9 del vespre, el tradicional sopar solidari organitzat pel Consell Parroquial de la Parròquia de Sant Miquel Arcàngel, i amb la col·laboració de l'ajuntament. Els comensals, que van omplir la sala del Teatre Municipal, van poder gaudir d'un sopar molt agradable, amb un final amb molta animació.

INICI DE LA RECOLLIDA PORTA A PORTA

El dilluns 17 de setembre va tenir lloc una nova reunió informativa per l'imminent inici de la recollida porta a porta de les deixalles que generem. Durant les setmanes anteriors a la data d'inici del servei per part del Consell Comarcal del Segrià, tots els veïns i veïnes van tenir ocasió de passar per l'edifici dels temporers, a recollir els diferents contenidors necessaris per poder realitzar el reciclatge de les nostres deixalles correctament. El servei de recollida porta a porta es va iniciar el dia 1 d'octubre, però abans, el dijous 27 de setembre, van desaparèixer els contenidors de vidre que hi havia repartits per diferents punts del poble. I es va instal·lar la minideixalleria a l'aparcament de les piscines municipals. Així, la brigada municipal va realitzar per darrera vegada la recollida de la brossa orgànica el divendres 28 de setembre.

Aquest canvi en la gestió del servei, ha comportat

alguns canvis en les rutines i costums a l'hora de treure la brossa, i en els dies en que ho hem de fer, fet que ha comportat algun que altre malentès. Aquest canvi de gestió, també permetrà que la brigada municipal pugui destinar més temps a mantenir net i ordenat el poble, així com a fer el manteniment de les infraestructures tan necessari. Esperem que puguem veure els efectes beneficiosos de tot plegat ben aviat.

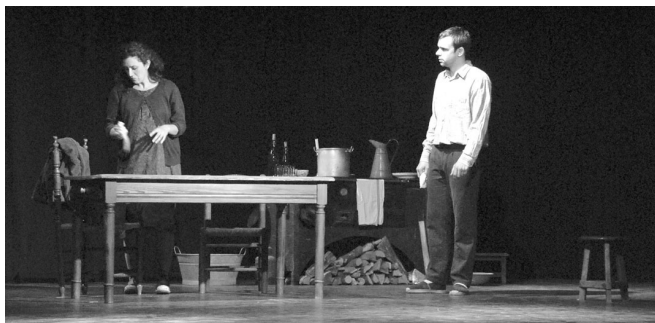
INICI DE LA TEMPORADA TEATRE DE TARDOR

Després de l'aturada de l'activitat durant l'estiu, a finals de setembre es va reprendre l'activitat teatral al nostre poble.

Així el diumenge 23 de setembre es va donar tret de sortida a la temporada de tardor-hivern de teatre al nostre poble amb la representació de l'obra *Els diaris d'Adam i Eva* de Mark Twain, interpretada per la companyia Celler d'Espectacles, obra que explica amb humor i enginy com van éren els dies al Paradís.

Representació d'*Els diaris d'Adam i Eva*.

Representació de *Fred*.

El diumenge 21 d'octubre, la companyia teatral Associació Pirineus Creatius va representar l'obra

Fred, drama ambientat a Andorra en els anys 40, enmig de la Segona Guerra Mundial.

El diumenge 28 d'octubre, va tocar el torn d'iniciar-se la temporada de teatre de Xarxa pels més petits. La representació escollida per aquesta estrena, fou l'espectacle itinerant de carrer *Rats* de la companyia *Campi qui pugui*, espectacle d'improvisació que va portar en cercavila pels carrers del nostre poble a un nombrós grup fins al pavelló municipal, on Artesa Gym va muntar un circuit de *wipeout* i pista americana que va fer les delícies dels nens i nenes participants.

L'espectacle *Rats* pel carrer Nou.

Circuit de *wipeout* i pista americana al poliesportiu.

ASSEMBLEA DE L'ASSOCIACIÓ DE DONES

El dilluns 15 d'octubre es va celebrar, a les 9 del vespre i a l'hotel d'entitats de la Sala del Teatre Municipal, l'assemblea general de l'Associació de Dones *La Pubilla* en la que, dintre de l'ordre del dia estava previst tractar els temes:

Balanç de comptes.

Modificació de la quota anual.

Modificació dels estatuts de l'associació.

Renovació dels membres de la Junta.

Afers de tràmit.

Torn obert de preguntes.

Referent a la renovació de la Junta de l'Associació, n'han deixat de forma part la Montse Argilés i la Sílvia Alrich, i han entrat en el seu lloc la Marta Antolin i la Gràcia Garcia. Així, els components de la junta actual són la Mònica Girón, com a presidenta, Montse Arredondo, Verònica Puiggrós, Goretti Miró, Ma Dolors Bonastre, Antonieta Xinxó, Rocio Rojas, Marta Antolín i Gràcia Garcia.

ASSEMBLEA EXTRAORDINÀRIA AMPA

El dijous 18 d'octubre estava prevista la realització d'una assemblea extraordinària de l'AMPA de l'escola *Els Til·lers* d'Artesa de Lleida, però finalment es va realitzar a l'endemà, el divendres dia 19. Aquesta assemblea

extraordinària, es va realitzar per procedir a l'aprovació del reglament intern de l'associació, que permetrà establir, diferenciar i aclarir les diferents accions, drets, deures i obligacions, dels socis i sòcies de l'AMPA, així com definir les tasques i responsabilitats dels membres de la Junta.

PLANTADA D'ARBRES A LA BANQUETA DEL CANAL D'URGELL

El diumenge 14 d'octubre, l'Agrupació Cultural La Femosa i l'Associació Esportiva SUPERBÉ van participar en la caminada popular per la banqueta del Canal d'Urgell fins al molí de farina del terme municipal de Puigverd de Lleida, caminada emmarcada dintre del *Dia de les Banquetes 2018*, organitzada per l'associació *Canal Viu*, l'associació *l'Afany* de Puigverd i l'ajuntament de Puigverd de Lleida.

Els participants en la caminada es van reunir a les 8 del matí al carrer Castell, per sortir direcció al canal cap al punt de destí, el molí de la Farinera, al terme de Puigverd, on es va realitzar la plantada d'arbres apadrinats per diferents associacions i particulars. A més de la plantada, tots i totes els assistents van poder gaudir d'un esmorzar popular, i d'un taller d'anellament d'aus a càrrec de Mas de Melons, així com de moltes activitats més.

Plantada d'un nou arbre.

Anellament d'ocells.

Alguns dels participants a la caminada.

Participants a la festa del *Dia de les Banquetes 2018*.

Ballada de sardanes al voltant d'un arbre.

CICLE SEGRÀ CORALS

A finals de setembre, va arribar al nostre poble la 14a edició del cicle *Segrià Corals*, que en l'edició del 2018 està dedicada al món coral. Així, el 30 de setembre, la nostra coral *La Primavera artesenca*, va ser l'amfitriona de les tres corals que van participar en la cantada al nostre poble. Les corals que hi van intervenir foren la *Coral de Veus Unides* d'Almacelles, la *Coral Veus del Roser*, també d'Almacelles, i la

Coral La Palometa de Puigverd de Lleida. La cantada, com sempre, es va realitzar a l'església parroquial de Sant Miquel a les 6 de la tarda.

Per la seva part, la *Coral La Primavera*, després de la participació al mes de maig passat a Corbins, va tornar a participar en el cicle cantant a Puigverd de Lleida el passat 21 d'octubre, conjuntament amb la *Coral Ginestell* d'Alguaire i la *Coral Alzina* d'Alcarràs.

Coral Veus del Roser d'Almacelles.

Coral Veus Unides d'Almacelles.

REUNIÓ DE PÀDEL

Després de molts mesos, per fi sembla que la gestió de la pista de pàdel, que des de l'inici de la primavera està en servei de prova gratuït per a tots els veïns i veïnes, avança en la direcció correcta. Mai és tard per rectificar, tot i que s'hagi perdut tant temps. I és que després de molta insistència, l'equip de govern s'ha adonat que un servei com la pista de pàdel no es pot deixar que es gestioni sol, sinó que s'ha de dinamitzar per crear afició i dinàmiques que engresquin i facin participar la gent, i sobretot, els més petits i petites. Així, a 2/4 de 9 del vespre del passat 19 d'octubre, a la sala de plens de l'ajuntament, l'empresa Dakinol de Juneda, que ja

porta la gestió de diferents pobles del nostre voltant, va fer la presentació del seu projecte per a la nostra pista de pàdel, presentant unes tarifes molt avantatjoses pels habitants d'Artesa. Podeu trobar més informació a la pàgina web www.dakinol.cat

INCENDI A ARTESA

El dia 21 d'octubre el nostre poble es va veure sacsejat per un fet poc habitual en els darrers temps. I és que per la tarda d'aquell diumenge es va produir un virulent incendi a la casa de la família Barberà-Escoda, al carrer Sant Ramon, que va provocar greus danys al segon pis de la vivenda, i la intervenció de diverses dotacions dels bombers i mossos d'esquadra.

TROBADA DE COUNTRY

El dissabte 22 d'octubre va tenir lloc a la Sala del Teatre Municipal, la II Trobada Artcountry d'Artesa de Lleida.

La jornada es va iniciar a les 7 de la tarda amb un ball que es va allargar fins l'hora de sopar, a les 9 del vespre i va continuar fins la matinada.

PRESENTACIÓ CARTELL CURSA PER LA MARATÓ

De cara a començar a escalfar els motors per a una nova edició de la Cursa Solidària per La Marató de TV3, que se celebrarà el proper diumenge 2 de desembre, l'Associació Esportiva SUPERBÉ va realitzar el dimarts 23 d'octubre a la sala de plens de l'ajuntament, la presentació del cartell de la cursa, que per primer cop inclou a tots els patrocinadors i col·laboradors d'aquesta cursa solidària.

CASTANYADA

Un any més, arribat el 31 d'octubre, les castanyes i moniatos van arribar al nostre poble, on, en convivència amb les disfresses de *Halloween*, es va celebrar de diferents maneres la festa de La Castanyada al nostre poble.

El jovent del nostre poble van organitzar el sopar de Castanyada, a 2/4 de 10 de la nit, a la sala del Teatre Municipal. Després del sopar, van organitzar un bingo. L'AMPA de l'escola *Els Til·lers*, es va encarregar de portar la barra del bar durant el sopar.

A l'escola *Els Til·lers* també van celebrar la Castanyada de forma especial. Pel matí, en grups fets per nens i nenes de diferents edats, es van dedicar a fer panellets, i per la tarda, en una festa oberta a tota la comunitat educativa, els alumnes de l'escola van fer una exhibició de balls tradicionals. En acabar, tots els assistents i participants van poder fer una degustació de

castanyes i panellets, gentilesa de l'AMPA de l'escola.

També a la llar d'infants *Rialles*, van celebrar de forma especial la Castanyada, tots disfressats de castanyers i castanyeres, i elaborant panellets, i també la van celebrar a la Llar de Jubilats.

Castanyada de la Llar de Jubilats.

UN ANY DE L'1-0

Josep Ma Esteve

El passat 1 d'octubre vàrem recordar els fets ocorreguts l'any anterior al nostre poble durant la celebració del referèndum d'autodeterminació. El principal acte de record fou la presentació aquell dia d'un documental fet amb les fotografies i videos aportats per gent anònima del que va passar al nostre poble aquell dia.

Tots i totes els qui vam estar allí, ho tenim molt present, així com tots els fets ocorreguts posteriorment, l'aturada de país del dia 3 d'octubre, l'indignant discurs del rei Felip VI, la detenció d'en Jordi Cuixart i d'en Jordi Sànchez, la detenció dels nostres representants polítics o la marxa a l'exili d'altres.

Un any més tard, continuem igual, amb la lluita per aconseguir un futur millor i més digne per a Catalunya, i amb l'escomesa, tot i el canvi de govern, de l'Estat espanyol contra els nostres representants legítims.

Després de la projecció del documental, es va decidir penjar, pintar o lligar llaços grocs per tota la carretera, en record dels nostres presos i preses polítics.

Assistents a l'acte.

Presentació del documental.

IMATGES DE L'1-O 2017

Foto: Eva Aixut.

ACTES DE L'AGRUPACIÓ CULTURAL LA FEMOSA

Josep Ma Esteve

Amb l'arribada de la tardor, l'A. C. La Femosa va reiniciar les activitats culturals que organitzem al llarg de l'any.

Així, el divendres 28 de setembre a la sala del Teatre Municipal, a 2/4 de 9 del vespre, va tenir lloc la xerrada *Pompeu Fabra vist des de Ponent*, a càrrec del dialectòleg Ramon Sistac, professor de la Universitat de Lleida, amb motiu del 150^è aniversari del naixement de Pompeu Fabra.

Conferència de Ramon Sistac.

El dissabte 13 d'octubre, dins de les Jornades Europees de Patrimoni, es va realitzar una visita guiada pel poble. La visita es va iniciar al davant del local social de l'Agrupació, i va incloure aturades per explicar la història de cases, carrers i altres indrets del poble, alguns ja desapareguts, principalment interessant la de l'església i les escoles.

Visita a l'església.

El divendres 26 d'octubre, a la Sala del Teatre Municipal, a 2/4 de 9 del vespre, en Josep Varela i Serra, va fer una xerrada sobre *Felip Solé i Josep Calzada: La Normal de Lleida i les escoles del seu temps*. Cal recordar que en Josep Calzada fou mestre a l'escola del nostre poble a principis del segle XX, i que l'Escola Normal és una institució educativa encarregada de la formació de professors.

Conferència de Josep Varela.

CINEMA SETEMBRE - OCTUBRE

Dia	Pel·lícula
2 de setembre	Síndrome cacareo
16 de setembre	Un lugar tranquilo
7 d'octubre	Mi querida cofradia
12 d'octubre	12 valientes
14 d'octubre	Mi familia del norte

SEGONA EDICIÓ DEL PREMIS NACIONAL FELIP DOMENECH

Unió de Pagesos

Unió de Pagesos va lliurar el 16 d'octubre, dia de Sant Galderic, patró de la pagesia catalana, a les vuit del vespre a l'Institut d'Estudis Ilerdencs (IEI), els Premis Nacionals Felip Domènech en defensa de la pagesia. Enguany, el jurat ha premiat l'ambientòleg Martí Boada en reconeixement a la tasca de divulgador científic que situa la pagesia com a peça clau de la gestió ambiental i L'Olivera Cooperativa, de Vallbona de les Monges (Urgell), en reconeixement a un model d'agricultura amb dimensió social.

El lliurament dels premis va anar a càrrec del diputat Eloi Bergós, alcalde de Penelles (Noguera) en representació de la Diputació de Lleida i del coordinador nacional d'Unió de Pagesos, Joan Caball. Va amenitzar la vetllada el músic lleidatà David Esterri, "Lo Pardal Roquer" i el periodista Josep Maria Sanuy va conduir la sessió. Un anys més, també en aquesta segona edició, el guardó lliurat als premiats és obra de l'artista cerverí Xavier Badia, que es va inspirar en la terra i l'aigua, dos elements lligats a la figura de Felip Domènech. Es tracta de la peça que representa un puny que emergeix de l'aigua amb un terròs humit, símbol de la terra regada, i adquireix el significat de la lluita per una feina digna. Justament, el sindicalista del Segrià, Josep Cabré, va glossar la figura de Felip Domènech Costafreda, desaparegut el 2013, a partir de la relació personal que hi va tenir. En va destacar el

fet que donava ales als joves i n'incentivava l'esperit lliure. Cabré va explicar que calia fer un premi que garantís la perviència d'una manera de fer política amb llibertat i humilitat que, segons ell, s'està perdent. "Hem va donar tres consells per fer sindicat: ser-hi quan toca, fer-ho el màxim de bé i que no es noti que hi ets", va explicar Cabré. El Premi Nacional Felip Domènech 2018 a la persona ha estat atorgat a Martí Boada (Sant Celoni, 1949). Boada es doctor en Ciències Ambientals i llicenciat en Geografia, director del grup de recerca Conservació, Biodiversitat i Canvi Global de l'Institut de Ciència i Tecnologia (ICTA) a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), on treballa en projectes centrats en els camps de canvi ambiental global i la biodiversitat des d'una perspectiva social, centrada particularment en el sistema urbà i els boscos.

Boada és autor de més d'una vuitantena de llibres de pensament i divulgació científica. Ha rebut

Els guardonats Martí Boada, premi individual (segon esquerra) i Carles de Ahumada, en representació de l'Olivera Cooperativa (tercer esquerra), amb el secretari general d'Unió de Pagesos, Joan Caball (esquerra imatge) i Eloi Bergós Farràs, representant de la Diputació de Lleida (dreta imatge).

nombrosos premis i reconeixements, entre els quals, el 1995 va rebre el Premi Global 500 de les Nacions Unides de mans de Nelson Mandela. Actualment, treballa com a assessor de la UNESCO en l'àmbit de conservació de les reserves de la biosfera. El jurat destaca que Boada ha traslladat a la societat que les activitats agrícoles, ramaderes i forestals mantenen el paisatge i que la reculada de les tasques de la pagesia afecta negativament el sistema ecològic català.

El Premi Nacional Felip Domènech 2018 a l'entitat a estat atorgat a L'Olivera Cooperativa, el qual va ser recollit pel seu director, Carles de Ahumada. L'Olivera va néixer el 1974, a Vallbona de les Monges (l'Urgell) i s'ha dedicat al cultiu, transformació i comercialització de vins i olis de gran qualitat en combinació amb la integració laboral de persones discapacitades. El jurat remarca que els vins i els olis són innovadors, han estat una font d'inspiració per al sector, on agricultura i món rural van de la mà, per exemple en el treball dels olis vinculats als secans. El jurat també destaca que l'equip de L'Olivera, conscient que treballa en l'entorn privilegiat de Vallbona de les Monges, patrimoni de la ruta del Cister, ha fet de la seu de la cooperativa un lloc obert, casa de diàleg del món rural, trobada

d'entitats on, entre altres, s'hi va redactar el 2004 el Manifest de Vallbona de les Monges: Per un canal Segarra-Garrigues pel segle XXI i el 2015 el Compromís per Lleida, a més d'organitzar activitats artístiques i culturals. Han actuat com a jurat dels **Premis Felip Domènech 2018** Ignasi Aldomà, geògraf de la Universitat de Lleida, Josep Maria Escribà, activista vinculat al debat de la gestió de l'aigua, Josep Gallart, de l'Agrupació Cultural La Femosa d'Artesa de Lleida, Emili Pijuan, president de la cooperativa La Comasala d'Artesa de Lleida, Josep M. Segués, de Pagesia Gran d'Unió de Pagesos, Josep M. Teixidó, coordinador d'Unió de Pagesos al Segrià i Josep Carles Vicente, responsable d'Organització i Comunicació d'Unió de Pagesos.

Els Premis Nacionals Felip Domènech van arrencar el 2016 amb l'objectiu de fer un reconeixement públic cada dos anys a persones i entitats que han destacat en la defensa de la pagesia, de la cultura, del cooperativisme, del país i de les seves llibertats, d'una forma honesta, senzilla i amb companyonia. La primera edició dels premis va guardonar el tècnic agrònom de viticultura Agustí Villarroya, i el Parc Agrari del Baix Llobregat.

La Mañana, dimecres 17 d'octubre de 2018

Martí Boada, premi Felip Domènech

L'ambientòleg Martí Boada i la cooperativa L'Olivera de Vallbona de les Monges van rebre ahir a l'IEI els Premis Nacionals Felip Domènech, que lliura Unió de Pagesos.

ASSOCIACIÓ DE DONES D'ARTESA DE LLEIDA, 25 ANYS!

Montse Argilés

El dia 24 de setembre de 1993, ara fa 25 anys es va fer la primera reunió per iniciar els tràmits que havien de donar la forma legal per tal de constituir l'Associació de Dones d'Artesa de Lleida.

Tot va sorgir d'una conversa informal, una conversa podríem dir-ne de carrer, mantinguda amb l'Antonio Ribera Cortés, conegut per tots/es nosaltres com "l'Antonio el Bomber", parlant sobre l'associacionisme i la seva importància per al desenvolupament del nostre poble, un poble on tradicionalment la gent sempre ens hem mogut, per interessos diferents evidentment, però sempre pensant amb la nostra gent i amb el nostre poble i on les associacions de tot tipus sempre han imperat.

Fruit d'aquesta conversa ja teníem una tasca a dur a terme: trobar un grup de dones amb ganes de tirar endavant aquest nou projecte que d'entrada semblava prou engrescador i interessant per la seva novetat, i alhora molt il·lusionant pel simple fet de tenir a l'abast la possibilitat de poder oferir a totes les dones d'Artesa, una sèrie d'experiències i vivències noves. Ens vam dirigir al Consell Comarcal on vam poder comptar amb l'assessorament de l'assistent social Montse Olomí Ané, ella va estar present en totes les reunions inicials fins a posar en marxa l'Associació.

Sopar de germanor.

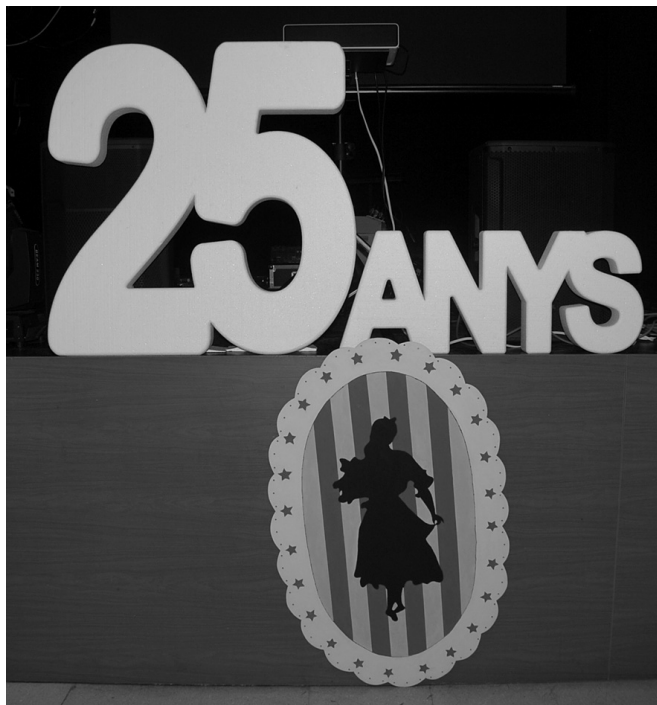

Finalment el dia 4 d'octubre de 1993 se celebra la primera Assemblea General i en surt escollida la primera Junta formada per les següents persones:

PRESIDENTA: Montse Argilés Andrés
SOTS-PRESIDENTA: Mireia Bonet Gallart
SECRETARIA: Mercè Olomí Ané
TRESORERA: Pili Gómez Baldellou
VOCALS: Elena Vilanova Florensa, Antonieta Xinxó Pallerola, Rosa M. Peiró Bonet i Neus Domenech Costafreda.

Al nostre país ja hi havia uns quants pobles que tenien la seva Associació de Dones en marxa i funcionaven molt bé, eren altres temps on les xarxes d'internet encara no existien i els ordinadors a les cases tenien molt poca presència. Recordo que vam haver de picar íntegrament, lletra a lletra, els Estatuts de l'Associació, fet que per la gent jove semblarà difícil de creure però la facilitat que tenim ara de tocar una tecla i imprimir qualsevol tipus de document que puguem necessitar, no existia aleshores, tot i que la informàtica començava a imposar-se a tot arreu a passos gegants.

En aquells moments comptàvem amb el suport de l'Institut Català de la Dona, no vol dir que ara

Tira de fotografies de la història de l'entitat.

no hi comptem, però l'ajut que ens poden oferir en aquests moments és mínim, la poca disponibilitat de recursos és evident i notòria. Eren èpoques de subvencions i d'ajuts, de disponibilitat per part de la Generalitat per a tirar endavant qualsevol tipus d'Associació, col·laboració plena i absoluta per a organitzar activitats, xerrades, exposicions....

Durant aquests 25 anys s'han fet activitats i actes de tot tipus amb força implicació i participació per part de totes les dones del nostre poble. Ara bé, els temps han canviat i l'esperit d'aquella primera idea requereix ara un gir, un canvi estratègic que faci que aquesta s'adapti a la societat actual, ja no ens serveixen els objectius marcats inicialment, necessitem una remodelació i un nou model d'Associació que ens permeti integrar més gent i sobretot gent més jove. Hem creat una societat on preval cada cop més la competitivitat i la individualització personal per damunt de tot. Els valors que existien fa 25 anys ja no hi són, en tenim uns altres això sí.

Aquest canvi de cultura dins del món de l'associacionisme també es veu influenciat, en el nostre cas, pel canvi social del rol de les dones, el qual ha fet en 25 anys un gir important, però no suficient, encara queda molta feina per a fer. Continuem vivint en un món on majoritàriament hi ha una prevalença del gènere masculí, on la violència masclista va en augment i on dins del món laboral i empresarial encara avui en dia els alts càrrecs estan ocupats gairebé sempre per personal masculí, i on els sous més elevats els continuen cobrant els homes. Les dones per tant, hem de continuar lluitant cada dia per mantenir el que tant ens ha costat d'aconseguir, i poc a poc anar assolint nous reptes i guanyant noves partides. Noves partides que la societat ens obliga a jugar, ja que és ella qui ens ha situat en les caselles inferiors, i que hem de guanyar per tal de conèixer en un món més just, i en plena igualtat, on la diferència de sexe sigui només això, una diferència de gènere, però no de discriminació de rols.

Durant aquests 25 anys l'Associació de Dones

Lliurament d'un record als assistents.

d'Artesa ha volgut ser una eina més al servei d'aquests valors en pro d'una societat més justa i equitativa, ha pretès ser la veu callada de moltes dones per fer-nos sentir, per poder liderar i per poder moure'ns lliurement, si més no, una mica més cada dia.

25 anys després, valorem la tasca, l'esforç i l'empenta de totes les dones que han format part de la mateixa, conscients que encara queda camí per recórrer, massa segurament, però convençudes que tot el que s'ha fet ha estat sens dubte per millorar la convivència i l'espai social al nostre poble a la recerca d'una justa igualtat entre totes les persones amb independència del seu gènere.

Per tot això ja val la pena felicitar aquesta Associació i felicitar-nos per continuar treballant per aquests valors.

A totes per tant, la nostra enhorabona!

Algunes membres de la junta del 25è aniversari.

BRAMS D'ASE QUE NO PUGEN AL CEL

Roger Gil Barberà

Crash! De les mans de la dona surt disparat un got que en picar contra el terra de la cuina s'esmicola en mil bocins.

-*Què fas?! – es queixa l'home que tot i esperar-se la trencadissa du el cor a mil per hora.*

-*Aquest got ja no caldrà netejar-lo més – comenta la dona amb un somriure nerviós. I afegeix: Aprofitant aquest terrabastall, per què no canviem la vaixela?*

-*Ja saps que entre caixes, mobles i invitar a una ronda a tothom que ens vingui a donar un cop de mà, aquest mes anirem més pelats que un gall d'indi el 25 de desembre.*

-*Si guanyessis una mica més... – diu ella amb la boca petita.*

-*Què?*

-*Que la cuina, amb gots de disseny, guanyaria una mica més – rectifica ella ràpidament. Clack! Tot i que no sona cap avís telefònic, la llum del mòbil il·lumina la cara de la dona que, sense cap escrúpol, menteix.*

-*Ma mare pregunta si al pis s'hi està tranquil – Sense esperar resposta de l'home, ella mateixa xiula pi-pip, com si li arribés un missatge a l'smartphone i continua amb la fal·làcia – També demana si anirem a dinar diumenge.*

-*Dona... – remuga l'home girant-li l'esquena amb un moviment extremadament sobreactuat*

-*Ja hi vàrem anar la setmana passada, no?*

-*Vingaaa! – rebut ella- Que mon germà sempre hi va.*

-*Perquè ton germà, amb 40 anys, encara viu a casa! – Amb una sorprenent tranquil·litat, l'home obre l'armari, agafa un plat i l'estampa contra la paret – A més, aquí estarem a prendre pel sac de casa dels teus pares! – li crida a la cara.*

-*Però si són 30 minuts en metro!*

-*30 minuts que poden convertir-se en 40 quan és cap de setmana.*

-*Escolta! – crida la dona amb totes les seves forces. Tot seguit, agafa un ganivet i apuntant directament al coll de l'home, exclama - Quan volia mirar la televisió i em vas dir: "Tranquil·la, en Freezer diu que destruirà el Planeta Namek en 5 minuts", però vaig acabar empassant-me 3 setmanes de Bola de Drac no et queixaves tant. Crag! L'home trenca una botella de vi contra el marbre de la cuina i, imitant la dona, l'apunta a la nou.*

-*Serà possible?! – clama l'home mentre manté l'ampolla a una distància prudencial de la gola de la dona – Que tu, una dona que tarda més a maquillar-se un dissabte normal que quan es pinta la cara per "Halloween", em parli d'esperar-me.*

-*Si se t'aixequés la cigala de tant en tant, no m'hauria de maquillar tant - replica la dona a ple pulmó mentre...*

Nyeeec. Un venedor baixet de corbata verda obre la porta de la cuina i quan veu la parella amenaçant-se mútuament es posa les mans al cap.

-*Disculpeu, va tot bé? – demana l'home amb un fil de veu – Si no us agrada l'apartament en podem anar a veure d'altres...*

-*Ens quedem el pis – diu la dona baixant l'arma. – Què?*

-*Que ens el quedem – repeteix l'home deixant la botella trencada damunt del marbre – El pis ens encanta i el que és més important, pel que hem pogut comprovar amb tot aquest rebombori, els veïns no ens vindran a donar la tabarra. Ens el quedem!*

DOMUS DOMINI. CREUS

Miquel Carrera Castellví

Quan em pregunten on tinc casa, dic que visc cap a la Creu de Barberà, que és a la part sud-est de la ciutat de Sabadell. És diu així la zona perquè, efectivament, hi ha una creu; una placeta i una creu. No em feu dir si gòtica o barroca, però sí que sé que la creu dóna nom a una part del barri i de la ciutat, i tothom que per aquí viu, se la fa seva. A la ciutat en tenen una altra de creu, la Creu Alta, i un camp de futbol dit així també, La Nova Creu Alta; que són de creus, vaja. I es que de creus en el país n'anem ben servits; la majoria són històriques i s'expliquen, si es poden explicar, els temps polítics, econòmics i culturals que entre tots hem viscut.

De la més propera, la nostra de l'ermita de Sant Ramon, ara refeta i que dóna benvinguda al poble, crec recordar la revista La Femosa que mostrava la instal·lació de la nova, cap als anys 90 tot i que sempre guardo el record de la prèvia, construïda d'humil perfil de ferro que crec va posar un dels primers ajuntaments democràtics per començar a dignificar la zona.

A la Viquipèdia i sota la categoria de Creus de Terme de Catalunya se'n troba una relació ben interessant. De memòria en cito una que hi ha a la plaça major de Tàrraga, ben treballada, i que dóna categoria al recinte; fa un bonic contrast si la veieu per la Fira del Teatre, tota la plaça plena de visitants, art modern en cada racó, i la creu impertèrrita allí al mig. I de veure-la camí del Pirineu cito la creu d'Alguaire, que guarda el poble des dels altiplans que ja miren cap a l'aeroport; però resulta que xafardejant una mica per internet m'adono que no és una creu, sinó un crist amb els braços estesos, un sagrat cor en diuen. I també les creus és un nom que apareix sovint en la toponímia dels nostres termes: la Creu del Batlle, la Creu Coberta, Santes Creus, el Cap de Creus, la Creu de Ferro, el cim de Noucreus, la cova de les Creus ... Com podem imaginar, tot aquest estol de creus va lligat amb el món cristià, i en quan l'hegemonia d'aquesta religió, en la societat d'abans era absoluta.

Si he citat abans la creu de la plaça Major de Tàrraga, també m'han agradat creus que es troben per la Conca de Barberà; si feu una escapadeta de tarda cap a Poblet, en trobareu en un nores com si passegessiu per trobar llenegues, serra amunt. A la muntanya, també en tenim de creus,

físiques, permanents. És famosa la de l'Aneto, alumini llampant dalt de tot del Pirineu. I a la Pica d'Estats, el nostre sostre, també n'hi ha una altra, metàl·lica i moderna. No n'he vist cap de les dues, eh, però diré que així com les creus de terme, les històriques, les trobo agradables i didàctiques, les de muntanya em fan respecte ... Per què una creu dalt de tot d'una muntanya? Potser hi són per espiritualitat també, que tot pot ser, però em fan... temor, em fan pensar en el perill, en la mort, en la desgràcia. I em vénen al cap antics accidents, morts inexplicables, gestes tràgiques, tempestes mortals. Recordo com una anècdota d'aquest tipus un cop que en arribar a un coll perdut de la ma de déu, amb congesta de neu inclosa i un accés ben inclinat, hi apareixia una creu de ferro, petita i massissa; si ja el pendent i el gel ens espantaren, la troballa de la creu allí plantada, com un avís, ... ens deixà bloquejats ... Recordo també haver viscut en terra de creus quan rodava per Múrcia. I en dos poblacions que vaig viure, en les dues hi havia creus dalt de tot d'un tossal; creus contemporànies, dels anys seixanta o setanta. I com en el cas d'Alguaire d'abans, també tenien un portentós Sagrat Cor, enlairat dalt d'una elevació rocosa i mirant cap a la plana, cap a l'horta murciana. En diuen el Santo de Monteagudo, i és una senyora escultura, gegantina. Com en moltes altres monuments religiosos i creus, amb la guerra patí revenges, i contenen que milicians de pólvora fàcil el tombaren tossal avall, i amb la postguerra tocà a presoners de guerra tornar-lo a aixecar. El que haurà vist el Crist aquest ... treballs, aiguats, desgràcies, alegries i viatges amunt i avall.

Creu de terme.

EL PEDROLO I LA CAPMANY

Adolf Costafreda

Quan vaig saber que enguany es commemora els centenari del naixement de Manuel de Pedrolo i de la Maria Aurèlia Campmany, vaig dir-me, mira, un tema per un article i, anant esperant anant esperant i gairebé acabem l'any i encara no he escrit res sobre aquests personatges. Sembla que seria més norma parlar de la seua obra, però ara em ve més de gust parlar dels personatges que no pas de la seua obra escrita.

L'any 1975, i a l'Agrupació Cultural *La Femosa* portàvem una activitat cultural que, mirant-la en la distància, feia força goig. Només caldria donar un cop d'ull als programes de les conferències. És clar, però, que llavors els conferencians venien més "per fer país" que no per fer diners. Hi havia la voluntat de catalanitzar el nostre ambient cultural i a poc a poc s'anava aconseguint.

No sé exactament els motius pels quals vam anar a Barcelona el Josep Ramon Gallart, l'Enric Domènech i jo. Suposo que el motiu principal era anar a parlar amb el Josep Iglésias del Marquet. Llavors hi teníem molt bona relació i per aquesta bona relació, sembla lògic que li volguéssim demanar que vingués a Artesa a fer-nos una conferència.

El Josep del Marquet havia estat un home molt atrafegat, posat en moltes coses de la cultura. Com que, a més a més, tenia molt bones amistats i

volent-nos ajudar a buscar algun conferenciant, va agafar el telèfon i, des de casa seua, va començar a telefonar diferents persones. De les persones que li van despenjar el telèfon, només dues ens van concedir una entrevista: Manuel de Pedrolo i la Maria Aurèlia Campmany. Dos escriptors que en podríem dir "pesos pesants de la nostra literatura" obra dels quals jo hi tenia força devoció. La primera entrevista la vam tenir amb Manel de Pedrolo (Manuel de Pedrolo i Molina, l'Aranyó, Segarra 1918). La primera novel·la que vaig llegir de Pedrolo va estar *Estrictament Personal* (1955). Jo llavors ni remotament sabia res d'aquest escriptor i si vaig comprar aquest llibre va estar perquè sota del títol hi posava "Premi Joanot Martorell". El llibre em va agradar molt i vaig deduir, amb encert, que l'autor ara de les terres de ponent. Ens va obrir la porta una dona de mitjana edat, i com que ja ens esperava, ens va fer entrar de seguida al despatx de l'escriptor; era un despatx petit, però molt acollidor. Pedrolo a seguit sempre darrera la seua màquina d'escriure al mig d'una taula no gaire gran, tancada pels costats i pel davant (no se li veien les cames, per exemple) de fusta fosca però d'allò més endreçada. Li vam parlar de *La Femosa*, del qui érem i del que fèiem. Vam parlar de la seua obra, dels problemes que havia tingut amb la censura i, sobretot, que ens

agradaria molt que vingués a Artesa de "Lleida" a fer-nos una xerrada... Sobre això de la conferència ens va dir que no ja d'entrada, però suaument; que ell no anava a fer conferències: "M'ho demana molta gent, i si ara us digués sí a vosaltres, ja no podria que no a ningú". L'hi van donar les gràcies molt agraits per haver-nos rebut i vam marxar.

La visita a la Maria Aurèlia Campmany va ser una altra cosa. Ens va rebre en una sala on hi havia unes butaques i un gran sofà. La

Manuel de Pedrolo al seu despatx.

Capmany tenia un gat preciós el qual a m a n y a g a v a constantment amb una mà mentre amb l'altra fumava un puret.

La Maria Aurèlia era simpàtica de mena i l'estada al seu costat sens va fer curta

L'obra escrita de la Capmany jo no la coneixia gaire, recordo que havia llegit només dos o tres llibres, el darrer; *Feliçment són uns dona* que m'havia agradat molt. Quan li

vam demanar per venir al nostre poble a fer-nos una conferència, en va dir que sí i, de seguida ens vam posar d'acord amb les condicions que ens va demanar per venir a fer-nos a Artesa una conferència: Ella cobrava 5.000 pessetes l'havíem d'anar a buscar i tornar-la a Barcelona.

Maria Aurèlia Campmany amb el puret a la mà.

El Divendres dia 29 de novembre de 1975, a 2/4 de 10 de la nit, al local de *La Femosa* (llavors era a cal Tomàs, on ara hi ha Caixa-Banc) ple, la Maria Aurèlia Capmany i Fornés, escriptora, ens va fer una conferència que jo recordaré sempre: *LA DONA EN EL MÓN D'AVUI*.

EL RACÓ DELS MORTS

Felip Gallart, Josep Gallart i Vicent Lladonosa

Un dels topònims més presents a la memòria dels artesencs és "*el Racó dels morts*". Aquest lloc no pertany al terme d'Artesa, sinó al de Torregrossa, però és ben cert que s'hi van produir uns fets que van marcar els nostres avantpassats i que han perdurat en la memòria artesenca durant més de dos segles. Tot i que no hem pogut localitzar amb absoluta precisió aquest espai, ja que no hi ha cap senyal que ho indiqui o ho commemori, i els continus canvis de propietaris, de cultius i de límits de finques ho fan molt difícil, la tradició i alguns testimonis de pagesos que van treballar per aquells topants i que van ensepegar amb restes humanes, ens assenyalen un punt indeterminat del pla i del caient sud de la planura de Margalef, molt proper a la Torre Virgínia, com el lloc on el 16 de maig de 1810 els artesencs van haver d'enterrar uns 300

300 homes segons algunes fonts i prop de 500 segons unes altres. Així ho feia notar mossèn Ramon Huguet al seu llibre *Efemérides de la Guerra de la Independència em Catalunya* (1915) quan assenyalava el *Racó dels morts* com un clot entre Grealó i Margalef on s'hi van sepultar aquells cadàvers.

Però per comprendre bé aquesta història hem de retrocedir 208 anys, concretament fins al 23 d'abril de 1810, quan en aquesta planura s'hi va produir la Batalla de Margalef, una de les 50 batalles que Víctor Farradellas (*50 batalles de la història de Catalunya*) assenyalava entre els combats que més profundament han marcat la nació catalana. Una batalla que apareix a la majoria de llibres d'història contemporània tant francesa, com catalana i espanyola i que durant molts anys es va estudiar

a totes les acadèmies militars d'Europa. Tot plegat en el context de la Guerra del Francès.

LA GUERRA DEL FRANCÈS

La Guerra del Francès havia començat el 1808 amb l'entrada dels exèrcits napoleònics que amb l'excusa de conquerir Portugal van ocupar l'Estat espanyol. Aprofitant la superioritat militar i la crisi familiar dels borbons, Napoleó va col·locar el seu germà, Josep, al tron d'Espanya. La presència dels francesos no va ser acollida amb entusiasme i es van produir diverses insurreccions per tot el territori català i espanyol. De fet Lleida va ser la primera ciutat catalana que es va aixecar contra la invasió francesa. Era el 28 de maig de 1808 i la ciutat es revoltava en un moviment popular que es va anomenar "el Sagrament dels lleidatans". Altres indrets catalans es van sumar a la insurrecció fins que la guerra es va generalitzar.

Encara que les tropes imperials no deixaven de guanyar batalles, el cert és que no controlaven el territori i no podien garantir els aprovisionaments i la seguretat. La tàctica de guerrilles que utilitzaven els espanyols havia convertit aquella guerra en salvatge, a la qual cosa els francesos no hi estaven acostumats. *Los desastres de la guerra* de Goya il·lustren magistralment els horrors i la ferocitat extrema d'aquella disputa. Només un petit sector de la població donava suport als invasors, els afrancesats, i qualsevol persona, home, dona, vell, podia esdevenir un enemic molt perillós. Els francesos a penes podien mantenir l'ordre sobre el territori ocupat i s'havien de limitar a contenir la resistència i garantir, amb prou feines, el trànsit entre França i Barcelona.

Tenim molt poques notícies de la participació d'Artesa de Lleida en el conflicte. Ramon Huguet (*Efemérides de la Guerra de la Independència em Catalunya*) no esmenta cap vegada el nostre poble entre les localitats que van organitzar sometent o van enviar miquelets a algun indret del conflicte, com ho van fer Puigverd, Albatàrrec, Sudanell, Albagès, Juneda, els Alamús o Alcanó, per dir el nom d'alguns pobles propers. Sí que sabem, però, que el 15 de març de 1809 va passar per dins d'Artesa una divisió francesa i que per evitar perills al Francesc Paradell se'l va enterrar dins de l'església parroquial tot i no tenir dret de sepultura i abans de complir les 24 hores preceptives (Arxiu Parroquial d'Artesa de Lleida, llibre 1, defuncions). També que l'artesenc Batiste Ticó va morir lluitant contra els francesos al setge de Girona (1809). Així ho feia constar el seu germà Pau Ticó en

testament, perquè li fessin *los funerals de entierro, novena, capdeany en Artesa ab assistència de tres sacerdots, lo añal acostumat*. (Arxiu Parroquial d'Artesa de Lleida, testaments, caixa III, número 50).

A la conquesta de Ponent

Un cop conquerides Barcelona (1808) i Girona (1809), els francesos volien sortir de l'Eix del Llobregat i van centrar els seus objectius cap a Ponent. Històricament la conquesta de Lleida assegurava el domini d'una plaça estratègica que garantia l'accés a les planes cerealístiques del centre de Catalunya, un pas segur pel riu Segre i assenyalava la caiguda definitiva de Catalunya. En un principi la missió de conquerir Lleida havia estat encomanada al mariscal Auguerau, que comandava les forces franceses a Catalunya, però Napoleó va considerar que era ineficaç i va nomenar el seu millor home, el general Louis Gabriel Suchet. Així després del setge de Saragossa i de l'expedició fallida sobre València, Suchet, al capdavant de l'Exèrcit d'Aragó, va rebre les ordres imperials de conquerir Lleida, Mequinensa i Tortosa. El mariscal Macdonald, substituït d'Auguerau en el comandament del 7è Cos o Exèrcit de Catalunya, havia de protegir les operacions de Suchet sense

El general Louis Gabriel Suchet.

operacions de Suchet sense descuidar la guarnició de Barcelona. Després que el general Habert i el coronel Robert conquerissin Balaguer, Suchet avançava amb el gros de les seves tropes per la carretera d'Almacelles cap a Lleida i muntava el campament a la vista de la ciutat. Pel sud va arribar la divisió Musnier i el general Harispe, pel nord baixaven els generals Habert i Robert des de Balaguer perseguint les forces del coronel Perena. Suchet començava els preparatius del setge amb una força d'uns 14.000 homes. Dins de la ciutat de Lleida les prop de 16.000 persones i una guarnició d'uns 8.000 soldats, sota el comandament del mariscal Jaime García Conde, es lliuraven a la defensa de la ciutat esperançats pel rumor que el general Henry O'Donnell, cap de l'Exèrcit espanyol de Catalunya, arribaria per aixecar el setge.

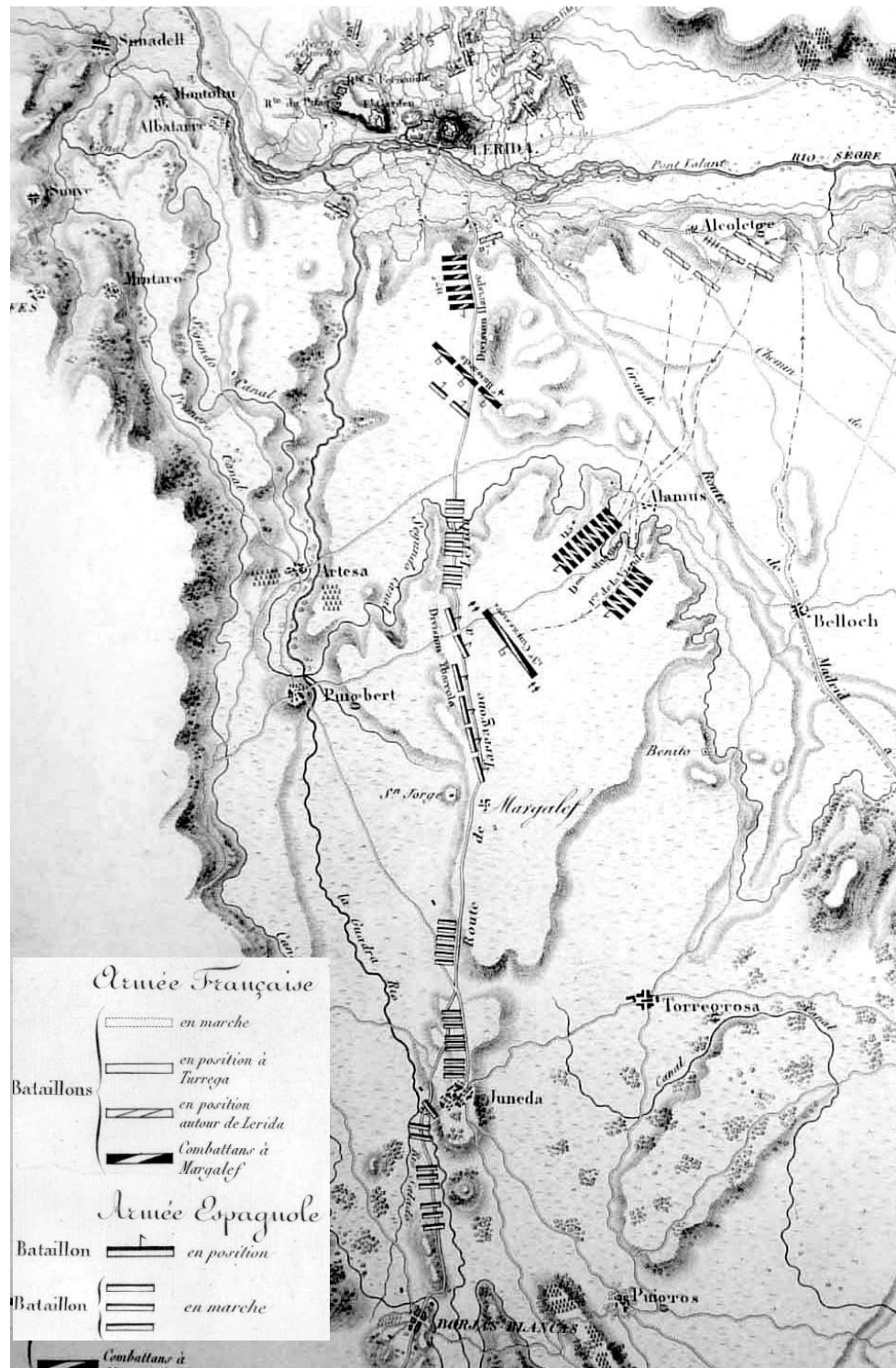
La batalla de Margalef

Actualment la Batalla de Margalef s'estudia com un episodi més del Setge de Lleida, que es va produir formalment entre el 29 d'abril de 1810 i el 14 de maig del mateix any, data aquesta última de la capitulació de la capital lleidatana.

A Suchet també li va arribar la notícia que O'Donnell s'acostava amb un gran exèrcit. Així que va preferir ajornar el setge i fer front a l'amenaça d'OD'onnell. Va ordenar als generals Harispe i Musnier que plantessin un campament entre Margalef i Alcoletge, i que amb unes quantes columnes rastregessin els camins a la recerca del mínim senyal de les tropes espanyoles. tot, O'Donnell era a Vinaixa amb 6.000 homes. Va rebre un correu que li deia que bona part de les forces franceses havien abandonat Lleida. Amb la convicció que havien aixecat el setge, O'Donnell va decidir marxar

cap a la ciutat. El 23 d'abril al matí va arribar a Juneda i al migdia travessava el pla de Margalef on va veure una petita formació de francesos. O'Donnell, pensant en la seva superioritat numèrica, va situar les seves forces en tres columnes i va començar l'atac.

El general Harispe, que comandava el campament, va enviar emissaris al general Musnier i les seves tropes que rastrejaven les rodalies. Davant de l'atac, Harispe va retrocedir uns metres. Va ordenar que la seva infanteria formés una llarga filera i

Disposició de les tropes al pla de Margalef segons el general Suchet.

disparés contra els espanyols. Harispe es va enfilem al seu cavall i va ordenar a la seva cavalleria lleugera (Quart d'hússars) que el seguís en una càrrega contra els sorpresos espanyols, que no esperaven aquella acció i que van perdre bona part de la seva avantguarda, formada majoritàriament per soldats d'infanteria, que van haver de replegar-se sobre la divisió del general Ibarrola, bloquejant el seu avenç.

Les tropes espanyoles, molt més nombroses, van començar a reorganitzar-se quan inesperadament des de la dreta van aparèixer les tropes del general Musnier i els seus genets cuirassats, que van sembrar el pànic entre les tropes de la divisió d'Ibarrola que, horroritzades, van començar a córrer en direcció als masets i cases mig abandonades de Margalef trencant files desordenadament i atropellant les divisions del general Pyrez. El 13è de cuirassers, una de les unitats més temudes de l'exèrcit francès, va carregar contra el flanc dels qui fugien perseguint i massacrant els espanyols a la desbandada. En aquell moment van arribar els soldats que comandava directament el general O'Donnell, el qual va ordenar la retirada cap a les Boges Blanques i Montblanc. Els cuirassers francesos

no en van tenir prou i van ocasionar una nova carnisseria.

El combat havia estat molt ràpid i brutal. Durant molts anys la càrrega dels 450 cuirassers francesos es va estudiar a les millors acadèmies militars europees. La derrota espanyola va ser estrepitosa. Sobre la plana de Margalef van caure tres-cents homes de les tropes espanyoles, segons les fonts franceses eren 483. Un total de 5.617 homes van ser fets presoners. Un general, el brigadier Despuig, vuit coronels, tres canons i tres banderes van ser capturades pels francesos. Els imperials van comptar 23 morts i 82 ferits del seu exèrcit.

L'endemà Suchet va convidar el governador de Lleida perquè veiés el camp de batalla de Margalef i revisar els presoners espanyols. El volia persuadir que la ciutat no podia resistir un setge i que calia negociar la rendició. La resposta del general espanyol va ser que la plaça mai no havia confiat en cap ajuda exterior per a la seva defensa. L'escriptor Agustí de Letamendi, que havia lluitat a la batalla de Margalef, a la seva novel·la *Josefina de Comerford* explicava el destí dels presoners de Margalef en mans dels vencedors francesos *Era cosa de ver, segun el relato del mismo*

Al fons, al centre de la imatge hi hauria el Racó dels Morts.

Guerrero, como los soldados del ejército frances iban aquella noche saliendo de sus tiendas con teas encendidas y antorchas embreadas en busca de los rendidos españoles para robarles hasta los botones de las casacas de sus uniformes; las charreteras de los oficiales, los relojes, el dinero que tenían en los bolsillos, y aquel que por desgracia ya había sido aliviado del peso de todas us prendas en el campo de batalla por la rapacidad del vencedor, moría allí mismo acrivillado á bayonetazos por la soldadesca brutal y feroz de que se componía la division del mariscal Suchet.

Segons el mateix Letamendi no era millor la situació dels habitants dels pobles del voltant de la batalla, com Juneda, Torregrossa, Artesa o Puigverd o d'altres poblacions per on passava aquella processó interminable de presoners, sobretot si decidien socorre'ls.

...los pueblos les facilitaban cuanto su misera situacion exigia, y les proporcionaban auxilios y medios para esconderse y escaparse de las garras del enemigo. No podian hacer mas, y aun asi se esponian á que si los franceses descubrian algun leve conato de fuga en los prisioneros, quemasen la poblacion y pasasen por las armas á muchos de aquellos infelices por meras sospechas.

El setge de Lleida

Suchet ja podia encarar el setge de Lleida. Tot i la defensa aferrissada de la ciutat, Lleida va caure el 14 de maig després d'un assalt duríssim que va deixar uns 1.200 morts i 475 ferits per la banda dels lleidatans i uns 200 morts i 500 ferits francesos. Sobre la ciutat s'havien llençat 6.000 bales de canó, 3.000 bombes granades i s'havien construït 6.400 metres de trinxera.

El Racó dels Morts

Seguint les ordres de Suchet, el 16 de maig de 1810, tres setmanes després de la batalla, Suchet va ordenar a l'ajuntament d'Artesa de sepultar els morts de la batalla de Margalef. Segons mossèn Bonifaci Argensó, sacerdot titular de la parròquia, l'abril de 1810 la majoria dels artesencs havien fugit del poble atemorits pels exèrcits francesos que preparaven el setge de Lleida (Arxiu Parroquial d'Artesa de Lleida. Llibre de batejats. Pàgina 78r.). Per tant els pocs homes que restarien al poble serien els encarregats de realitzar aquella feina tan desagradable. Aquesta ordre es va complir i el

17 de maig l'ajuntament d'Artesa ho comunicava en aquests termes (Arxiu Municipal de Lleida, Arxivador 13, Carpeta 13/02):

El Ayuntamiento del Lugar de Artesa certificamos y damos fe como ayer dia 16 cumplimos con la orden que el Cavallero Governador nos ha mandado de hacer soterrar los Cadaveres de los llanos de Margalef y para que conste donde convenga damos la presente en dicho lugar oy 17 de 1810.

De orden de los Sres del Ayuntamiento Jph Guiu Fiel de Fechos.

A partir d'aquest dia, i ja per sempre més, per als artesencs aquell lloc seria "El Racó dels morts".

Segons Ramon Huguet, (*Efemérides de la Guerra de la Independencia en Cataluña*) al terme de Puigverd encara van restar insepults els cadàvers de dos homes que havien mort en la batalla. Eren Josep Ballester i Miquel Gomis (Arxiu Parroquial de Puigverd de Lleida, llibre 4, pàgs. 350v i 351r), ambdós naturals del Vilosell. Carregats de bagatges havien sortit de Vinaixa per acompanyar les tropes espanyoles. Van ser enterrats a Puigverd de Lleida, el Josep Ballester l'11 de juny i el Miquel Gomis el 12 de juliol. Completament corromputs, els seus familiars els van haver de reconèixer pels cabells, l'alçada i el vestit.

BIBLIOGRAFIA

- CALPENA, E. i JUNQUERAS, O. (2003), *Les guerres dels catalans*, Editorial Pòrtic, Barcelona, p. 147-155.
- FARRADELLAS, V. (2016), *50 batalles de la història de Catalunya*, Ara Llibres, Barcelona, p. 225-228.
- HUGUET, R. (1915), *Efemérides de la Guerra de la Independencia en Cataluña*, Impremta Catòlica de Jaume Miró, Lleida, p. 151-153.
- LETAMENDI, A. (1849), *Josefina de Comerford, Volum 1*, Martín, editor gerent per la V. de Domínguez, Madrid, p. 68-69.
- PARÍS, J. (2002), *Artesa de Lleida. La parròquia de Sant Miquel Arcàngel*, Col·lecció La Femosa. Edita Ajuntament d'Artesa i Pagès editors, p. 161-169.
- SÁNCHEZ, A. (2008), *La Guerra del Francès a Lleida*, Pagès editors, Lleida, p. 151-1776.
- UCEDA, O. (2010), *1808-1810. El Pla de Lleida en guerra*, Institut d'Estudis Ilerdencs, Lleida, p. 47-59.

ELS 144,2 KM DEL CANAL PRINCIPAL D'URGELL "I LA SEUA HISTÒRIA"

Juan Antonio Lucena

No era un repte esportiu, era un repte emocional. L'empatia que tinc per aquesta terra i dels qui en trauen fruit, em va portar a fer-los un petit homenatge: conèixer i transitar en una jornada, els 144,2 km pel Canal Principal d'Urgell, sabedor de la importància que té, des de la segona meitat del segle XIX, per la gent de les nostres contrades. El mitjà seria la bicicleta.

Després de diferents temptatives fallides, finalment, el dia assenyalat per la baixada seria el diumenge 13 de maig de 2018, i el Pitxi (renom d'en Josep Maria Carrera de cal Colau), seria el meu company de viatge. El Canal Principal d'Urgell va des de la presa del Tossal (a Ponts) fins a Montoliu de Lleida.

Els protagonistes de la història.

El comte Jaume I, aquell dia, s'havia llevat molt d'hora i des d'una finestra aguaitava com corrien les aigües del riu Segre. Tenia una reunió amb els seus consellers al Castell Formós de Balaguer i volia tenir les idees molt clares.

- Senyors Consellers espero el vostre informe sobre la recaptació d'impostos per aquest any -el comte Jaume I havia començat la reunió.

- Il·lustríssim senyor, aquest any és el tercer any de sequera i les collites dels camperols han estat minses, i si no plou tampoc tenen menjar pel bestiar.

-el conseller d'Economia informava el comte.

- Cago'n l'ou!, ja tornen a estar com l'any passat, si no tenen menjar pel bestiar que li donin camamilla que prou n'hi ha. Per què tenim el delme perquè després no paguen ni un ral! -dal comte se'l veia molt enfadat.

- Il·lustríssim senyor, els camperols estan desesperats saben que han de pagar el delme però no poden, sense collita no hi ha delme, i esperen

esperen que vostra Il·lustríssima pugui posar remei a la falta d'aigua -va contestar el conseller intentant abaixar la tensió.

- No em toquis els collons! Prou d'Il·lustríssima, sempre m'has dit Sr. Comte. Què t'empatolles ara, què em vols entabanar ? Deixeu-me pensar... ja ho tinc! Aquells de Manresa són més llestos que nosaltres, estan fent un canal que portarà aigua per regar molts jornals de les seues terres. Uill viu conseller! Els demanarem que ens donin un cop de mà -el comte, encara que era molt jove, 26 anys, no tenia un pèl de ruc. Ell sabia que els anys de pluja les collites eren molt més abundants i el delme es multiplicava.

La primera constància escrita de l'interès de construir un canal va ser l'any 1346, quan el comte Jaume I d'Urgell, fill d'Alfons rei d'Aragó, demanà ajuda a "aquells" de Manresa i l'ajuda li va ser donada, però el projecte que li rondava pel cap; agafar aigua del Segre i portar-la a la plana d'Urgell es va desfer com un terròs de sucre en un vas d'aigua. No havent paït el fracàs, el comte Jaume I, l'any següent, la va espitjar.

Els anys i els segles es descomptaven mentre sorgien nous projectes que igual que florien es pansien. Fins i to ten va haver un de molt esbojarrat, que va durar en el temps que contemplava la navegació del canal des del Segre, la plana d'Urgell, riu Ebre i fins a Amposta. Era fer volar coloms pensar que el fruit de les seues collites faria cap, baixant el canal, als ports més importants del Mediterrani i l'estranger.

No van ser pocs els reis que van intentar posar-se la medalla d'haver aconseguit en el seu regnat la construcció del canal en el ja anomenat "clot de dimoni" -plana d'Urgell-, per ser un lloc àrid i inhòspit: Carles I, Felip II, Felip V, Ferran VI i Carles III ho van afavorir però, cap dels cinc es va menjar un rosco, i va ser la reina Isabel II qui en la seua pitrera es va penjar el trofeu.

- Sr. Governador és un honor que hagi acceptat la nostra invitació. Passem al menjador que ens esperen mon pare i els meus germans, a dintre podrem tractar més bé l'assumpte que ens ocupa -amb aquestes paraules Manuel Girona i Agrafel va rebre el Governador Civil de Lleida en la finca familiar del Castell del Remei.

- L'honor és meu Don Manuel. "Aquests de Girona,

són més llestos que la gana, molt aviat comencen a fer-me la pilota” -el Governador va igualar la rebuda però, el seu pensament era més real. Durant el menjar, al Governador, li van fotre vi a dojo i quin remei li va tocar que claudicar. La Reina Isabel II, va fer al Governador Civil de Lleida valedor del canal d’Urgell, S.M. tenia molt interès que es pogués construir i havia donat instruccions al màxim mandatari de la província de Lleida que promocionés aquest desig, sabedora que els seus avantpassats havien fracassat i els volia deixar a l’altura del betum. El Governador els va prometre que la concessió de la construcció del canal seria per la seua companyia: Girona Germans, Clavé i Companyia.

La família Girona eren homes de negocis, oriünds de Tàrraga. Tot començà quan l’Ignasi Girona i Targa, pare d’en Manuel, va marxar a Barcelona i va fer fortuna amb els negocis, quan va morir, era el més ric de Catalunya. Comprà, a prop de Tàrraga, la “Torre del Bisbe”. Què poc li va durar el nom!. Durant la guerra del francès, l’Ignasi, veient-se empaitat per uns francesos es va amagar en una església anomenada del Remei i es va salvar. Ja us podeu fer la idea del nou nom de la finca: Castell del Remei.

La Reina Isabel II va segellar la concessió al 1852 i el 1853 Girona Germans, Clavé i Companyia, amb la concessió al sac, es van transformar en Societat Canal d’Urgell. Els Girona van desestimar l’opció de canal navegable i confiaven més en un camí de ferro –ferrocarril- de Barcelona a Saragossa. Havent recuperat el projecte d’en Pere de Andrés i Puigdollers i Constantí de Ardanza, l’enginyer Director d’Obres Domingo Cardenal Gandasegui va començar el canal el 2 de setembre de 1853.

Haviem decidit començar a Ponts per acabar a Montoliu de Lleida. Eren les 7 del matí i ens vam

dirigir, de Ponts a la presa del Tossal (inici del canal), pel mateix camí que Alfons XIII va fer en la seua visita l’any 1930. Ens disposaven a fer el primer tram del canal de 35,5 km. entre la presa del Tossal i Agramunt. Presa del Tossal, túnel de Montclar i aqüeducte del Sió -”Pont de Ferro” pels d’Agramunt-, van ser les obres més importants d’aquest tram. El recorregut va ser molt bonic amb l’únic problema del fang, el dia abans havien caigut uns aiguats molts forts. La baixada, tot i el fang, va ser plàcida. A l’esquerra ens acompanyava un canal ple i cofoi, i de la dreta ens arribava el cant dels moixons de dintre una selva que les pluges abundants, d’aquesta primavera, havien ajudat en la seua exuberància. L’intent de salvament d’un cabirol, a Vilves, que havia caigut al canal i les conseqüències de les pluges caigudes ens va fer enrederir en una hora les nostres previsions d’arribada Agramunt.

Presa del Tossal.

Torreta de Montclar.

Aqüeducte del Sió (Pont de ferro) a Agramunt.

-Segons les Ordenances de Presidis, ja sabeu els que esteu en dipòsits correccionals, teniu l'obligació de treballar en tot tipus d'obres públiques. Teniu dret a cobrar un plus diari i commutació de pena si el vostre comportament és valorat satisfactòriament. Actualment s'està construint un canal en la província de Lleida i l'enginyer Director d'Obres ens ha demanat uns 800 presidaris per treballar -el comandant de la presó de Tarragona, amb tots els presidaris al pati, els estava informant que molts d'ells anirien a treballar en la construcció del canal d'Urgell de Lleida. - Ets un cabró! - Una veu entre la multitud del pati l'havia insultat. Lo Quimet, ho havia dit amb coneixement de causa. El comandant havia conegut la veu, però s'havia fet el despistat, no volia que el tema sortís a la llum.

Quan lo Quimet va entrar a la presó de Tarragona va tindre un comportament exemplar i el comandant el va triar com a assistent. L'únic objectiu d'aquest comportament era fugir, però quan va conèixer la dona del comandant es va veure obligat a complaure-la sexualment i va quedar atrapat. Enxampats pel comandant, a ella li va omplir la cara de mans, i a ell, no s'hi va atrevir, però el van detenir dos guàrdies armats del comandant. Portat a la presó l'hi va fer paga car, i ara, l'enviarà a treballar al canal d'Urgell. Era per vols de maig de 1856 quan al campament de presos de Montclar van arribar 800 presos de Tarragona més 177 d'altres presons, gran part d'aquest últims de Burgos. Treballarien fent un túnel per salvar la serra de Montclar, perquè pogués passar en línia recta el canal d'Urgell. Les condicions eren d'una penalitat extrema, i lo Quimet, aquella humiliació no la suportaria gaire temps. L'enginyer havia determinat la posició de la boca nord i la sud, i en el punt més alt de la serra entre aquest dos punts va aixecar un monòlit -la "Torreta pels de Montclar"-.

Aliniats amb el punt nord o sud, des del monòlit, es farien 13 forats verticals. Aquell dia lo Quimet baixaria per un forat d'aquests acompanyat d'un altre pres, amb la mà d'un lligada a la mà de l'altre per dificultar una possible fugida. Es trobaven en un forat d'una profunditat considerable i lo Quimet estirant fort del seu company i saltant de la sínia es va precipitar al pou, amb la intenció de llevar-se la vida. Desgraciadament per ell el seu company va morir i ell va quedar greument ferit en un braç, però va salvar la vida. Al vespre, el metge del canal i d'Agramunt amb un ajudant, portà tots els estris per tallar-li el braç que tenia malmès. Durant l'operació l'ajudant, que solament havia d'aguantar el llum d'oli, es va marejar i va caure al terra. Sense llum el metge no podia continuar i lo Quimet agafà el llum d'oli i li va dir: "ja pots continuar". Dies més tard, amb el testimoni principal d'un veí de Montclar, era condemnat per la

mort del seu company i deportat a Ceuta. Durant el judici lo Quimet va amenaçar al testimoni: "quan acabi la condemna vindré a per tu". Anys més tard quan ja s'havia acabat el túnel, lo Quimet, havent-se escapat del penal, es venjà del testimoni i el matà amb una destrat, casualment en presència del metge que li va tallar el braç. El metge es va fer el ronso per no denunciar-lo: "si el delato em pelarà a mi també". Finalment forts remordiments el van empènyer a fer la denúncia i salvà la vida per casualitat. Lo Quimet havia format un escamot de bandits, i en una trifurca entre ells, els seus companys el van pelar.

La construcció del túnel de Montclar s'inicià al quilòmetre 12,5 de l'origen i 5 km. més a baix, salvant la serra de Montclar, tornava a veure el sol. Començà l'any 1856 i acabà el 1860. Hi van participar al voltant de 6000 treballadors dels quals gairebé 1000 eren presidaris i d'aquests uns 500 no veurien ni un ral i tampoc se'ls commutaria la pena. Van morir per culpa d'unes condicions extremadament penoses i perquè les Ordenances de Presidis els van obligar a treballar i formar part de la subvenció que donava l'Estat al constructor. Al km. 35,5, en una cruïlla entre el riu Sió i el canal es va fer un pont de pedra •'2d aqüeducte del Sió•'2d de 2 estreps i 7 arcs de 6 metres d'alçada. "Que bonic ha quedat!" van ser les paraules de l'alcalde d'Agramunt pels vols de 1857. Però, a Santa Tecla, es veu que no li va agradar i l'any 1874 provocà una rovinada i l'aqüeducte se n'anà a fer punyetes.

L'any 1876 l'enginyer Josep Maria Carnet, de La Maquinista Terrestre i Marítima, no s'ho va rumiar gaire "faré un pont de ferro abans que l'Eiffel faci la torre" i així va ser. Encara avui els agramuntins trauen pit del seu "Pont de Ferro".

El segon tram d'Agramunt a Arbeca de 68,7 km va ser dur. El vent va començar a aparèixer i vaig dubtar de les meues forces. Ja no sols era un repte emocional, s'havia convertit en un repte esportiu, ens faltaven més de 100 km. i el vent seria un escull dur de vèncer. La "Trinxera de la Caserna" i el "Terraplè de Castellserà" van ser els punts més importants durant la construcció. El Pitxi, inhibit del factor negatiu del vent, cada vegada el veia més lluny i semblava que portava la bici elèctrica. La multitud de revols del canal ens va donar una mica d'aire, donat que hi havia algun tram que no teníem el vent en contra. Vistes les dificultats, el Pitxi, em va proposar parar cada 10 km per recuperar forces. Aquesta idea va ser clau per arribar a Montoliu de Lleida. En els trams que el camí vora canal era estret, vaig percebre un cert perill, hi havia moments que la ratxa de vent era

molt forta i et podia empènyer dintre del canal. El retard cada vegada era més gran i el Carrera em proposà parar a dinar, donat que eren 3/4 de 3 i la previsió de dinar a Arbeca ens quedava molt lluny. Vam dinar a Preixana i quan vam tornar al canal el vent picava amb més força i ara els revols havien desaparegut, ja no teníem cap respir i encara faltaven 12 km. per arribar a Arbeca. El Pitxi, continuava absent de les ratxes de vent, i ara, semblava Superman, tallava el vent com un ganivet i quan m'adonava ja no li veia ni el cul.

- Ei, Miquel! Quin avorriment, fem una partida de cartes? -Lo Manolo volia engrescar a jugar al seu company. S'havien quedat sols en la caserna mentre els altres militars vigilaven els presos que treballaven en la trinxera.

- Calla Manolo, que estic dormint! Si t'avorreixes menja't els mocs.

En les proximitats de Castellserà el canal d'Urgell transcorre més d'1 km. i mig sense banqueteta, formant una trinxera d'uns 20 metres de profunditat. A dalt de la trinxera una caserna allotjava els militars que vigilaven els presos que participaven en la construcció.

- Bum! -una gran explosió es va sentir a tot el poble de Castellserà. Van avisar les campanes i tots el pagesos van córrer cap el poble.

- L'explosió ha estat en el canal! Han reventat la part del terraplè i tota l'aigua del canal ve cap el poble -ho explicava un pagès veí del poble. L'havia agafat molt a prop del seu tros.

Un quilòmetre més a baix de la "Trinxera de la Caserna", s'havia abocat molta terra per salvar el desnivell d'un terraplè -"Terraplè de Castellserà"- perquè el canal d'Urgell continués sense entrebancs, però aquell 22 de juliol de 1872 un escamot carlí havia atemptat contra els interessos d'Isabel II. Feia 11 anys que s'havia acabat el canal i s'estava immers en la tercera guerra carlina. L'aigua que sortia del canal va rosegat molta terra i arbres formant un parapet, i l'aigua s'embassà i no arribà al poble.

L'últim tram d'Arbeca a Montoliu de Lleida de 40 km va ser duríssim. El vent continuava augmentant i l'aparició dels arbres en les banquetes del canal va introduir un nou element de perill. Feia tant de vent que es podia trencar alguna branca dels enormes arbres que hi havia a les banquetes. Vam minimitzar el perill com vam poder. En aquest tram l'orografia no ofería cap dificultat i d'obres destacades no n'hi havia cap. A 2/4 de 9 del vespre albiràvem Montoliu de Lleida i un esbufec d'alleujament em sortia de la boca. Encara ens faltava baixar al riu i certificar que havíem fet els 144,2 km de canal més 12 d'afegits. En total van

fer 156 km, i per ser més justos al Pitxi se li han de comptabilitzar dos més, en el segon tram el vaig obligar a retrocedir per ajudar-me en una punxada.

Canal d'Urgell i banqueteta al terme de Puigverd.

Canal d'Urgell i banqueteta arbrada al terme d'Artesa.

Les obres del canal Principal d'Urgell van començar l'any 1853 i acabaren al 1861 i les 4 sèquies principals al 1864 "Uf, quin descans", va exclamar l'enginyer Domingo Cardenal. L'any 1862 l'aigua del Segre llepava per primera vegada la llera del canal Principal. L'arribada de l'aigua a la plana d'Urgell no va ser tot flors i violes. Els primers anys van ser un fracàs, els pagesos no sabien la tècnica del reg i se'ls entollava l'aigua produint paludisme

Zona de desguaç del canal Auxiliar al Canal d'Urgell al terme d'Artesa.

per l'abundància de mosquits. El salobre que pujava a la superfície també els va fotre molt mal de cap. Tot plegat va provocar conflictes amb la Societat Canal D'Urgell pel cànon de l'aigua; les collites dels pagesos no eren el doble com s'havia previst i a la Societat l'ofegaven els interessos i els crèdits concedits per l'Estat. Però això solament va ser un aperitiu de les hòsties que es van fotre la Societat i els regants abans d'acabar el segle XIX. La Societat havia anat a plorar al Govern de Madrid, i aquest; li atorgà la concessió a perpetuïtat, la llibertat de modificar el cànon i la cessió de l'augment de la contribució. Als regants se'ls van unflà els ous i amb unes protestes i pressions molt contundents, van parar el cop. A principis del segle XX els pagesos ja dominaven la tècnica del reg: van anivellar, adobar i sanejar el terreny, "que llestos que som!" exclamaven el més vanitosos, i les relacions amb la Societat, encara que amb entrebancs, havia millorat.

*- Pepita, ja em tens preparat el vestit de casament?
- lo Quelo (renom de l'Ernest Carrera) apressava la seua dona. Portava uns dies molt nerviós, l'endemà agafaria un autocar que el portaria amb el Joan i els Eugenis, i altra gent del poble i pobles del voltant, a Castell del Remei.*

L'any 1964 a la finca del Castell del Remei se celebrava el centenari -1864-1964- del canal d'Urgell amb les seues 4 sèquies i la seua concessió a perpetuïtat a la Comunitat General de Regants. La concessió per 99 anys a la Societat Canal d'Urgell s'havia acabat. Més de 2000 persones es

concentraven en la finca del Castell del Remei esperant el Ministre d'Obres Públiques Sr. Vigón i tots els seus sequaces. "Visca Franco!", "Visca el Ministre!" va cridar la multitud quan es va descobrir la placa que feia referència a la concessió del canal d'Urgell a favor de la Comunitat General de Regants. Aquell dia la inèrcia del moment polític, a més d'un, li va jugar una mala passada.

On el Segre rep al seu fill pròdig, després d'haver satisfet moltes comarques de ponent, el Pitxi i jo ens donem

la mà i ens abracem, el repte ha estat complert. Gràcies Pitxi, per haver-me acompanyat !!!

*****

He volgut barrejar la baixada del canal amb "la seua història" per fer més divertit el relat. La baixada del canal ho he escrit en lletra normal i tot el relat s'ajusta a la baixada realitzada pel Pitxi i jo sense cap element de ficció. En el relat històric, en lletra cursiva, hi ha una part realitat i altra de ficció. Havent-me documentat a través de: "Els Canals d'Urgell i la seua història" de Jaume Vila, documents que he trobat a Internet i informació donada per una treballadora de l'Espai Cultural dels Canals d'Urgell de Mollerussa, he construït un fil històric i li he afegit uns diàlegs ficticis perquè als lectors, segurs coneixedors de la història del canal, ho pugin pair més bé. El comte Jaume I va ser el primer que va documentar el seu interès per construir un canal al 1346, però la trobada amb els seus consellers al Castell Formós de Balaguer és ficció. És veritat l'interès de Carles I, Felip II, Felip V, Ferran VI i Carles III i que va ser Isabel II qui finalment va concedir l'obra a Girona Germans Clavé i Companyia, i la trobada del Governador Civil de Lleida amb la família Girona en la finca Castell del Remei és ficció. Referent al presidiari Quimet, els fets ocorreguts durant la construcció del túnel de Montclar van ser explicats pel metge del canal, el nom i l'ocorregut a la presó de Tarragona és invenció d'aquest articulista. El meu relat històric s'acaba al 1964 quan es produeix el traspàs del canal al país regant, a partir de llavors, no he trobat motius per explicar la història als seus protagonistes.

LA RECOLLIDA SELECTIVA A LA POBLACIÓ D'ARTESA DE LLEIDA (SEGONA PART)

Eulàlia Solà Miró (Membre d'Alternativa Ecologista d'Artesa de Lleida)

En aquesta segona part exposarem com va anar la recollida selectiva a partir de la inauguració de la planta de compostatge el 1995 i l'augment de quilos a partir de la implicació de l'Ajuntament. **El primer any de recollida municipal** que comença- com queda dit- el 20 d'agost del 1993, fins al juny del 1994) s'arriba als **70.000 quilos**. En la nova etapa l'Alternativa continua elaborant el material i acompanyant el procés que executa directament l'Ajuntament. Es reparteixen circulars als veïns on s'aconsella la participació, calendaris on s'exposa amb claredat i precisió els dies de recollida dels diferents materials. **Els escolars fan tasques de conscienciació** informant la gent. Aquest tipus d'accions vindran a substituir la feina de recollir ells directament els diferents materials l'últim divendres de cada mes, per la qual cosa també se'ls dóna una quantitat de diners anuals que revertiran en el viatge de fi de curs. El Sr. Antoni Vilella Felip no volia emportar-se el plàstic per això es va haver de canviar de recuperador : Sr. Romeu Salvia dels Alamús.

Segon any (juni 1994- juny 1995) **80.000 quilos**; els guanys que obté l'Ajuntament són de 150.000 pts. (903 €) de les quals se'n destinen 30.000 (180 €) per al viatge de fi de curs dels escolars ja que la seva vinculació amb el projecte - ni que ara ja sigui mínima- és molt positiva i educadora. S'encarreguen, ara, de repartir les circulars informatives que prèviament hauran comentat a classe. Vam haver de canviar de recuperador per dificultats que no vénen al cas i vam tornar a entrar en contacte amb l'empresa Vilella Felip.

El tercer any (en què a més **es posa en marxa la planta de compostatge**) de l'agost al desembre de **1995**, només amb 5 mesos es recullen 32.240 quilos de materials RSU amb uns guanys de 186.660 pts. En finalitzar els dotze mesos s'haurien d'haver recollit aproximadament, **77.376 quilos de materials**. Pel que fa a la **matèria orgànica** de la planta de compostatge, **l'índex de participació** en els primers mesos (agost, setembre, octubre) era força elevat, al voltant del **80%**. El nou consistori, governat a partir de les eleccions del 28 de maig del 1995- pel Partit Popular, vinculats pel compromís que l'Ajuntament d'Artesa havia establert amb el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, va recolzar inicialment les reunions explicatives sobre recollida selectiva incloent-hi ara la matèria orgànica. Amb aquesta finalitat i dins del marc d'una exposició ecològica, cedida pel D. de Medi Ambient i muntada al passadís i sala d'actes de casa de la vila, es convocaren els veïns per carrers, durant tres dies, on se'ls explicà, d'una manera pràctica, com es continuaria fent la recollida fraccionada de la brossa amb la inclusió de la matèria orgànica. Les xerrades informatives estaven introduïdes per un tècnic de medi ambient, el Sr. Josep Ribes, amb la participació de membres de l'Alternativa Ecologista d'Artesa i presidides pel nou batlle, Sr. Ramon Gallart. Per a encabir la matèria orgànica comptàvem amb 4.000 quilos de bosses de paper que l'empresa *Alier* de Rosselló havia regalat a l'antic consistori. **Però la quantitat d'aquesta fracció va anar disminuint a mesura que el poble s'adonà que l'interès del nou govern municipal per la recollida selectiva de la matèria orgànica era considerablement escàs (març del 1996: 35-40% de participació)**. Ni els components de l'anterior consistori, ni els membres de l'Alternativa Ecologista d'Artesa, **no hi van poder fer res** (malgrat els articles, les reunions, les circulars explicatives, l'entrevista de TV3 emesa al telenotícies del dia 15 de desembre del 1995), fins que **la recollida de la fracció orgànica**, per decisió del nou consistori, **es deixà de fer** (finals del 1996). Per una altra banda el Departament de Medi Ambient per esperonar la iniciativa, ja que era considerada, com hem dit, una experiència pilot, havia decidit fer-se càrrec de les despeses de la planta (informació extreta de l'assemblea de poble del 10 de març del 96), també estava al punt d'enviar una màquina voltejadora, però pel mateix motiu abans esmentat (desinterès del consistori) tampoc no ho van fer.

Van ser moments dolorosos per les persones que havien treballat perquè el procés de la recollida selectiva fos integral ja que amb la recuperació de la fracció orgànica es reduïa la brossa en un 50% i allò que produiria lixiviat contaminants es convertiria en adob orgànic d'alta qualitat. El desinterès i la passivitat del consistori del PP no va influir de manera determinant en la recollida de la resta de materials que havia arrelat ferm en la població i es continuà fent. Però ja no s'informà la

població sobre els quilos recollits anualment fins que a les eleccions del 1999 torna l'Entesa, consistori que havia iniciat la Recollida Selectiva municipal. El desànim havia anat creixent i no és fins al 2003 quan tornem a tenir dades.

Les dades de **quilos recollits de RSU el 2003** ens situen per sota de les del 1995 : **72.000 quilos davant dels 80.000 d'aleshores**. Però el **2004** vam superar aquesta xifra, **91.200** .L'any 2005, **133.543** kgs de RSU. Comença de nou la recollida de la matèria orgànica i amb un mes i mig es recullen 8. 750 Kgs. Però la màquina trinxadora s'ha fet malbé i la destinació és la planta d'orgànic de Montoliu (Segrià). Els quilos de la matèria orgànica són un indicador clar si la recollida selectiva va bé o s'està relaxant.

280.000	Escola	Escola	Escola	Escola	Escola	Escola	Ajuntament	Ajuntament
120.000								
100.000								
80.000								80.000
60.000							70.000	
30.000				30.000	30.000	30000		
20.000			24.000					20.000 (Org)
10.000	9,865	11.000						
Kgs RSU	1987/88	88-89	89-90	90-91	91-92	92-93	93-94	94-95

RSU: ENVASOS, PAPER.CARTRÓ I VIDRE

QUILOS													
150.000													
140.000				145									
130.000			130		131	130		129	133 (org)				
120.000						117 (org)	120 (org)	125 (org)					
110.000					169		115						
100.000									108	100 (org)			
90.000											91 (org)	90 (org)	
80.000											81	87	
70.000	72										77		
60.000													
50.000													
40.000													
30.000													
20.000													
10.000				8 (org)									
Organic/RSU	96/99	2003	2004	2005	2006	2007 (org.)	2008	2009	2010	2011 (org)	2012	2013	2014

QUILOS			
270.000			
260.000		254.200 (R)	260.440 (R)
250.000			
240.000			235.885 (R)
230.000			
220.000	212.819 (R)		
110.000			
100,000		95.500 (ORG)	91.210 (RSU)
90.000	90.104 (ORG)		91.021 (ORG)
80,000	87.052 (RSU)		
70.000			
60.000		68.415 (RSU)	65.227 (RSU)
	2014	2015	2016
			2017

ORG: ORGÀNIC (RESTES DE CUINA, JARDINERIA,...) / RSU (ENVASOS, PAPER-CARTRÓ I VIDRE) / R: REBUIG (RESTA)

Ara, a Artesa de Lleida, també reciclem la matèria orgànica

Ara comença a Artesa de Lleida la recollida separada de la brossa orgànica de les escombraries

A partir d'ara, a casa, separarem les deixalles orgàniques de la resta de la brossa. Aquestes les dipostarem en el cubell marró dins d'una bossa compostable.

Cada dilluns, dimecres i divendres es recollirà aquesta brossa orgànica, seguint el mateix mètode que hem fet servir fins ara, el porta a porta.

Així, hem de deixar, a partir de les 19:00 hores, dues bosses davant de casa, la brossa orgànica i la resta de deixalles que no es poden reciclar (el rebuig).

Aquesta matèria orgànica es porta a reciclar a la planta de compostatge de la comarca del Segrià, a Montoliu de Lleida, per fer compost.

Què s'ha de llençar a la brossa orgànica?

SI llençarem a la brossa orgànica:

- Restes de fruites i verdures
- Restes de carn i peix
- Ossos i arestes de peix
- Closques d'ous
- Paper de cuina brut
- Marro de cafè
- Restes d'infusions
- Restes del jardí i de plantes
- Closques de fruits secs
- Serradures
- Llumins
- Taps de suro

NO s'han de llençar a la brossa orgànica:

- Olis i altres residus líquids
- Compreses i bolquers
- Cendres i burilles de cigarrets
- Pols d'escombrar

AMB EL COMPOST QUE PRODUIREM PODREM ADOBAR MOLTS HORTS I JARDINS!!

Díptic de l'anunci de la recollida selectiva.

El fet de ser una de les poblacions que té uns nivells de quantitat i qualitat de materials recollits dignes de tenir en compte, ens diu que el mètode utilitzat del PORTA A PORTA és eficaç. Els darrers anys la recollida selectiva, però, s'ha enrocant al voltant del 60%. Si ho comparem amb els percentatge que dóna la recollida selectiva amb illes de contenidors (20-30%) pensarem que és un èxit, però hi ha poblacions que ho fan molt millor. Queda demostrada la importància de la vigilància i la vetlla constants perquè un mètode sigui efectiu.

RECICLEM I TOTS ESTAREM CONTENTS!

GENER 2004							FEBRER 2004							MARÇ 2004						
dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.
			1	2	3	4							1	1	2	3	4	5	6	7
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	8	9	10	11	12	13	14
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	15	16	17	18	19	20	21
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	22	23	24	25	26	27	28
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	29	30	31				

ABRIL 2004							MAIG 2004							JUNY 2004						
dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.
			1	2	3	4						1	2	1	2	3	4	5	6	
5	6	7	8	9	10	11	3	4	5	6	7	8	9	7	8	9	10	11	12	13
12	13	14	15	16	17	18	10	11	12	13	14	15	16	14	15	16	17	18	19	20
19	20	21	22	23	24	25	17	18	19	20	21	22	23	21	22	23	24	25	26	27
26	27	28	29	30			24	25	26	27	28	29	30	28	29	30				
							31													

JULIOL 2004							AGOST 2004							SETEMBRE 2004							
dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	
			1	2	3	4						1					1	2	3	4	5
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8	6	7	8	9	10	11	12	
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15	13	14	15	16	17	18	19	
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22	20	21	22	23	24	25	26	
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29	27	28	29	30				
							30	31													

OCTUBRE 2004							NOVEMBRE 2004							DESEMBRE 2004							
dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	dl.	dt.	dc.	dj.	dv.	ds.	dg.	
			1	2	3		1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4	5
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14	6	7	8	9	10	11	12	
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21	13	14	15	16	17	18	19	
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28	20	21	22	23	24	25	26	
25	26	27	28	29	30	31	29	30						27	28	29	30	31			

Calendari del 2004 amb indicació del que es recollia cada dia.

El fet és que aquesta va ser una activitat engegada des de la base amb una implicació àmplia de gent i que ens deixa molt bon record perquè és l'esforç de tot un poble per ajudar el medi ambient.

Deixem pas, doncs, a una nova etapa en què el Consell comarcal del Segrià ha decidit escollir el Porta a Porta com a mètode provat de millors resultats. Després de més de trenta anys d'haver començat el porta a porta a Artesa, ja són prop de 200 municipis de tot Catalunya. Sempre ens quedarà la satisfacció que Artesa de Lleida va ser pionera, també d'haver-ho continuat fins avui en què ha passat a vint-i-dos pobles de la comarca del Segrià. Tot aquest fet ens vénen a demostrar, un cop més, com és d'important la conscienciació i la voluntat de les persones de cara al funcionament de tot plegat. Esperem que l'interès popular vagi en augment i s'aconsegueixin aviat els percentatges màxims de recuperació pel bé de la natura, pel bé de tothom.

I tenir clar que **La natura no és una font inexhaustible de recursos i preservar-la és cosa de tots.** Ara que el canvi climàtic ens empeny caldrà, amb eficàcia, **actuar localment per a incidir globalment.**

CRÒNIQUES DEL CF ARTESA DE LLEIDA

Oriol Liarte Torrelles

El passat diumenge 10 de setembre l'equip amateur del CF Artesa de Lleida va iniciar oficialment una nova temporada al grup XIII de la Tercera Divisió Catalana, que l'any passat va poder mantenir.

El CF Artesa de Lleida ha quedat inscrit en el grup XIII de la Tercera Divisió Catalana, format per 16 equips del Segrià, l'AE Golmés del Pla d'Urgell, el CF Arbeca de les Garrigues i l'AF Les de la Val d'Aran.

Enguany l'Artesa ha iniciar la temporada en camp contrari en concret al camp del CF Alcarràs i l'acabarà al camp de l'Atlètic Almacelles. La Lliga es va iniciar el cap de setmana del 31 de setembre de 2018 i finalitzarà el 25 de maig de 2019, en total es disputaran 34 jornades. Desitgem molta sort al CF Artesa de Lleida en la segona temporada a la Tercera Divisió i esperem, com la temporada passada, oferir als nostres lectors les cròniques dels partits que disputi l'equip del nostre poble.

FC ALCARRAS B 3 CF ARTESA DE LLEIDA 1 (31/08/2018)

Victòria de l'Alcarràs a casa seva davant un Artesa combatiu, que va portar la possessió del partit durant els primers minuts, amb algunes arribades a l'àrea local, però sense crear gaire perill. Ben aviat va arribar el primer gol de l'Alcarràs, en una jugada per banda dreta, que acaba amb una centrada i un remat del davanter Font. Llavors, els blanc-i-blaus van abaixar el ritme i això ho van aprofitar els locals, per crear ocasions de gol. A les acaballes de la primera, va arribar el 2-0, després d'un desplaçament que el davanter Font remata al fons de la xarxa. A la segona, l'Artesa va millorar ofensivament, combinant millor que a la primera i generant perill a l'àrea local. Tot i això, va ser l'Alcarràs que va sentenciar, aprofitant una pèrdua de la defensa de l'Artesa, marcant el 3-0, obra també de Font. A falta de 15 minuts pel final, l'Artesa va marcar el gol de l'honor, per mitjà de Sekou Ballo. El gol es va produir en una gran jugada del davanter visitant, que deixa als rivals enrere per velocitat i defineix davant el porter. Llavors, el partit es va convertir en un atac i gol, amb ocasions en els dos bàndols, però el marcador ja no es va moure.

CF Alcarràs: S. Crisostomo, A. Sanjuan, M. Sztachelski, L. Font (I. Fenoy), X. Tutusaus, J. Sumalla (D. Díez), P. Cimpian, J. Gil, F. Lacruz, J. Vilà (D. Fuster) i V. Pascaru.

CF Artesa de Lleida: S. Costa, O. Mor (K. Vázquez), I. Borrell, M. Rodríguez, E. Liarte (P. Batlle), S. Ballo, S. Jamanca (C. Camí), J. Liarte (O. Liarte), V. Carretero, A. Blanco i S. Ortiz.

CF ARTESA DE LLEIDA 0 CF PARDINYES 2 (09/09/2018)

Derrota dels blanc-i-blaus en el primer partit de la lliga a casa. Als primers minuts del matx, l'Artesa va disposar de l'ocasió més clara del partit, amb un 1 contra 1 que el porter rival va aturar. Per la seva banda, el Pardinyes va marcar l'1-0 a través d'un corner que cau al primer pal i, després d'uns rebots, la pilota entra a la porteria. L'Artesa va seguir lluitant per marcar, però sense les idees clares. Els visitants van marcar el 2ⁿ, en una jugada on el primer xut el para el porter, però no pot evitar que en el segon la pilota acabi al fons de la xarxa. La segona part va estar marcada pel cansament i la calor, i gairebé no hi van haver ocasions. Els d'Artesa van arriscar per crear perill, però no ho van aconseguir. El Pardinyes, mitjançant la contra va crear alguna ocasió aïllada que no va ser capaç de transformar.

ACF Artesa de Lleida: A. Quintero, O. Mor (O. Liarte), M. Rodríguez, E. Liarte, S. Ballo, M. Milamovic, C. Camí (P. Batlle), J. Liarte, K. Vasquez, A. Blanco.

CF Pardinyes: F. Capdevila, A. Aparicio, A. Villegas (R. Solanes) F. Crespo, J. Torres (F. Borja), A. Rodríguez, S. Sisawo, S. Rico (J. De Castro), D. Tomàs, J.C. Romero (J. Avomomico) i A. Tarpey.

Jugada de l'Artesa a l'àrea del Pardinyes.

Imatge del partit Artesa-Pardinyes.

CF LA GRANJA D'ESCARP 2 CF ARTESA DE LLEIDA 1 (16/09/2018)

Remuntada i victòria dels locals en un partit on l'Artesa es va avançar. Només començar el partit, es van veure les cartes que jugarien els dos equips; els locals un joc directe, buscant la velocitat i l'esquena dels defenses, els visitants, un joc combinat per arribar a l'àrea rival i generar perill. En una jugada de córner, l'Artesa va marcar

el 0-1 a través d'Alvaro Blanco. Llavors, els blanc-i-blaus es van relaxar, fet que va aprofitar la Granja per empatar el partit. Un minut després, els locals van marcar el 2-1, a través d'una passada interior, deixant sol al davanter davant el porter de l'Artesa. A la segona part, la dinàmica va ser la mateixa, amb ocasions clares en els dos bàndols. L'Artesa va poder empatar i la Granja sentenciar, però el marcador ja no es va moure.

CF La Granja d'Escarp: J. Prieto, G. Condon, X. Teixidó, I. Serra (M. Juste), G. Agustí, A. Castelló, D. Morell, M. Navarro, P. Soler, P. Capsi i M. Teixidó (M. Sassaoui).

CF Artesa de Lleida: A. Quintero, E. Liarte, M. Rodríguez, S. Ballo, M. Milanovic, S. Jamanca (O. Mor), C. Camí, J. Liarte, K. Vázquez (S. Ortiz), V. Carretero (P. Batlle) i A. Blanco.

ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS Miquel A. Navarro

Solucions pàgina 39

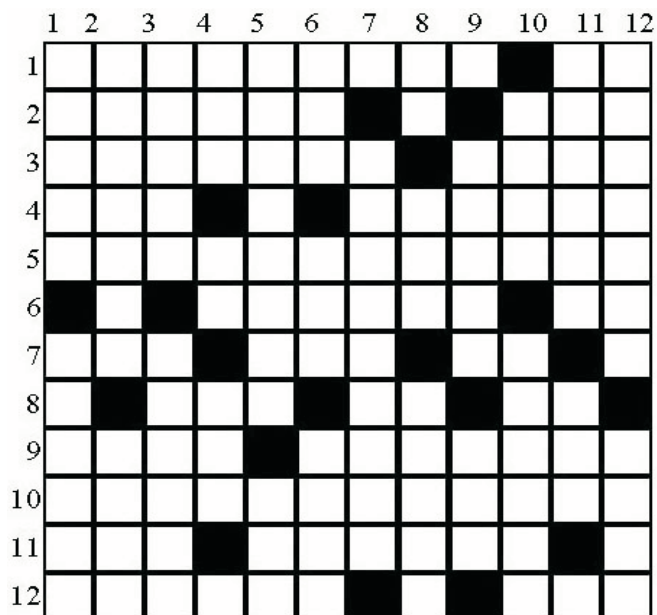
HORIZONTALS

1. Fixa, estableix. Certa empresa. 2. Al revés, guiarà, conduirà. La rodona. Contrari al sucre. 3. Clavat en un pal, al revés. Detergent. 4. Antic impost. La primera. Al revés, eren necessàries. 5. Grup de primats. 6. Mil. Al revés, tira estreta. No dolent. 7. Que no és barat. Noi confús. Al revés, nom de consonant. Cent. 8. Radi. Això (...), però al revés. Article femení. Primer satèl·lit de Júpiter. 9. Lloc d'eres. Donarà forma d'atri. 10. Galant, festejador. 11. Pots tenir-hi un pa, o pot ésser de peix. Al revés, circumstància oportuna. Numeral ordinal. 12. Orgull, supèrbia. Urani. I també serem.

VERTICALS

1. Fruit de certa palmera. Donà com a cert. 2. Unitat de temps. Xerrameca o bé raig de roda. 3. Llit nupcial. Acció de riure. 4. Nom de consonant. Al revés, ocell. Braç d'aquest ocell miris com t'ho miris. Cent. 5. Fer parts. Minyó, jove. 6. Tres mil. Moneda del Japó. Animo, avivo. 7. Vocal prima. Poses de front a front. 8. Negació. Escola Oficial d'Idiomes. Peça que fa girar el timó. 9. La primera.

Banc de sorra. Remugant del Tibet. 10. Càntic al senyor. Pietós, que té pietat. 11. Al revés, beceroles. Cofí, esportí. Orient. 12. Al revés, garric, brúcol. Família de plantes d'aigua (lliri, càlam).

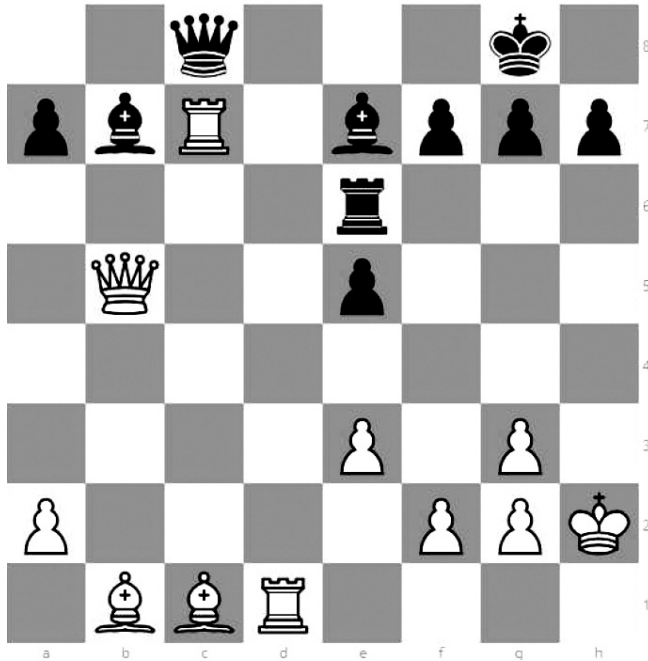

PROBLEMA D'ESCACS

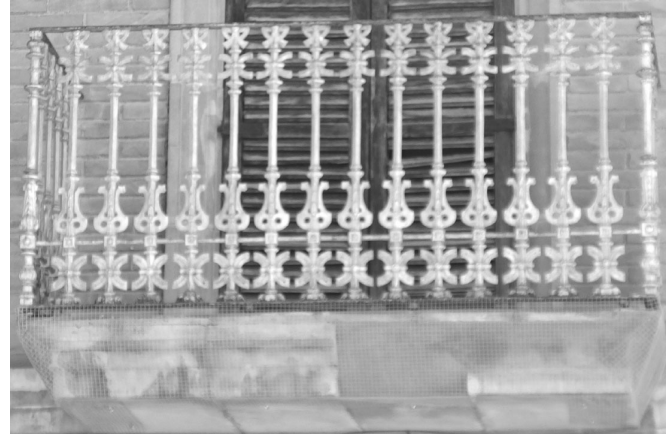
Albert Batiste

Tot i la pressió de les blanques, les negres troben una combinació guanyadora. Juguen negres i guanyen en quatre moviments.

ENIGMA

Sabrieu on esta situat aquest balcó?

Solució a l'enigma del mes passat:
L'eina que vam presentar es diu mos i és la part del fre que entra dins la boca de l'animal. La solució en la va donar el Ricard Batiste.

SOPA DE LLETRES

Miquel Àngel Navarro

Busqueu els nom d'11 artèries del cos humà.

I	P	E	R	O	N	E	A	L	I
T	R	N	A	S	A	L	I	E	O
V	E	J	F	C	O	N	D	X	L
Ç	O	M	A	R	G	I	N	L	I
A	B	I	P	E	T	H	R	A	N
C	L	X	I	O	A	J	E	T	G
I	R	V	R	I	R	R	N	I	U
L	U	A	T	R	O	A	A	B	A
O	C	X	E	K	B	E	L	U	L
C	A	I	T	U	L	G	R	C	O

SUDOKU

Lluís Gil

			5					3
7	2	5	8					6
			7	4	6			8
6	9	1	4		3			5 2
3	5	4	6	8	2			7
	8	7		1	5	4	3	6
5	6				7			4
	3	9	1					2
		2	3	5	4	6		

HO HEM LLEGIT A...

1-0 Cops contra vots, Segre, diumenge 30 de setembre de 2018

37

Palots plens de runa i maquinària agrícola per intentar barrar el pas a la Guàrdia Civil, que tenia instruccions de requisar les urnes i precintar els col·legis electorals. Artesa de Lleida i Puigverd de Lleida van patir càrregues policials.

Puigverd de Lleida

Artesa de Lleida //

TELÈFONS I HORARIS D'INTERÈS

Ajuntament 973 16 71 62
 Assistent social: dimecres alterns.....973 16 71 62
 Correus: dilluns a divendres, 8-10 h, dissabte 8-9h
 Farmàcia.....973 16 72 04
 Veterinari de la Protectora Local:
 Emma Solé.....618909512

Clínica Ica Natura (Pardinyes):.....973228222
 Clínica Riu Ebre (Cap Pont):.....973216549
 Metge.....973167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius
 tot el dia .973 14 20 29 / 973 14 20 33
 Museu: 973 16 71 62 (Ajuntament, hores convingudes)

SOLUCIONS ALS ENTRETENIMENTS

MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1. DETERMINA. SL. 2. MENARÀ. O. SAL. 3.
 EMPALAT. SABÓ. 4. ITE. A. CALIEN. 5.
 LEMURIFORMES. 6. M. TIRETA. BO. 7. CAR. INO.
 EP. C. 8. R. RAI. NA. IÓ. 9. ERAL. ATRIARÀ. 10.
 GALANTEJADOR. 11. ULL. OCASIÓ. U. 12.
 ELACIÓ. U. SOM.

VERTICALS

1. DÀTIL. CREGUÉ. 2. ERATEMA. RALL. 3. TÀLEM.
 RIALLA. 4. ENA. AU. ALA. C. 5. REPARTIR. NOI.
 6. MMM. IEN. ATIO. 7. I. ENFRONTES. 8. NO. EOI.
 ARJAU. 9. A. SIRTE. IAC. 10. SALM. PIADÓS. 11.
 BEABÀS. ORO. O. 12. COSCOLL. ÀRUM.

SUDOKU

8	4	6	5	2	9	7	1	3
7	2	5	8	3	1	9	6	4
9	1	3	7	4	6	2	8	5
6	9	1	4	7	3	8	5	2
3	5	4	6	8	2	1	7	9
2	8	7	9	1	5	4	3	6
5	6	8	2	9	7	3	4	1
4	3	9	1	6	8	5	2	7
1	7	2	3	5	4	6	9	8

ESCACS

1. ...; Th6+
2. Rg1; Th1+
3. Rxh1; Dh3+
4. Rg1; Dxc2++

SOPA DE LLETRES

TEMPORAL, CAROTIDE, ILIACA, CUBITAL, AORTA,
 RENAL, LINGUAL, PERONEAL, GLUTIA, COLICA
 i NASAL.

INCÒGNITA

Algú ens podria dir la data i lloc d'aquesta fotografia?

Incògnita de la revista anterior: La fotografia estava feta a la porta de l'església de Fraga, segons ens van dir alguns lectos i lectores de la revista.

CONCURS DE CASSOLES DE TROS

CONCENTRACIÓ DE L'11-S A ARTESA

EXCURSIÓ DELS JUBILATS A MONTREBEI

CLOENDA DE LES ESTADES D'ESTIU

IMATGES D'ACTUALITAT

SOPAR SOLIDARI

DARRERA RECOLLIDA DE LA BRIGADA LOCAL

RECORDATORI DE L'1-O DE 2017

CARTELL DE LA CURSA DE LA MARATÓ DE TV3